

LAPSIYSTÄVÄLLINEN SUOMI

Kristillisdemokraattinen ohjelma lasten, nuorten
ja perheiden hyvinvoinnin lisäämiseksi

Kristillisdemokraatit
ARVOISTASI POLITIIKKA

Kristdemokraterna
VÄRDEFULL POLITIK FÖR DIG

www.kd.fi

1. KRISTILLISEMOKRAATTISEN PERHEPOLITIIKAN PERUSTA	3
2. PERHE ON YHTEISKUNNAN PERUSYKSIKÖ.....	4
2.1. Hyvällä perhepolitiikalla lisätään syntyvyyttä.....	5
2.2. Työn ja perheen yhteensovittaminen kilpailuvaltiksi	6
2.3. Avioliitosta turvaa	6
2.4. Yksin- ja yhteishuoltajat sekä uusperheet.....	7
2.5. Vanhemmuus erotilanteessa	8
2.6. Maahanmuuttajaperheet.....	9
2.7. Isovanhempien ja lähiyhteisön tärkeä rooli.....	10
3. PAREMPAA TOIMEENTULOJA PERHEILLE	12
3.1. Köyhyys lapsiperheissä	12
3.2. Ehdotukset parempaan toimeentuloon	13
3.3. Kannustava perusturva	13
4. LAPSEN OIKEUDET PÄÄTÖKSENTEON LÄHTÖKOHDAKSI....	16
4.1. Jokaisella lapsella on oikeus äitiin ja isään	17
4.2. Syntymättömän lapsen ihmisarvo	18
5. PERHEPOLITIikkaA LAPSEN ETU EDELLÄ	20
5.1. Lasten hoidosta päättää perhe	20
5.2. Laatua varhaiskasvatukseen	22
5.3. Katsomuskasvatus varhaiskasvatuksessa	23
5.4. Puhdasta sisäilmaa	23
6. PERUSOPETUKSESTA EI SAA TINKIÄ.....	24
6.1. Sukupuolikasvatus perusopetuksessa	26
6.2. Maahanmuuttaja perusopetuksessa	26
6.3. Kristilliset koulut lisäävät valinnanvapautta	27
6.4. Miелensuojaa mediatulvassa	28
7. KETÄÄN EI SAA PÄÄSTÄÄ SYRJÄYTYMÄÄN.....	29
8. HYVINVOINTIPALVELUT PERHEIDEN TUKENA.....	31
8.1. Lasten ja nuorten terveyden edistäminen.....	32
8.2. Lastensuojeluun tarvitaan lisäresursseja	33
8.3. Vammaisten lasten erityistarpeet	34

1. KRISTILLISDEMOKRAATTISEN PERHEPOLITIIKAN PERUSTA

Lapsiperheiden hyvinvointi on pohjana koko yhteiskunnan hyvinvoinnille. Perheet ovat joko sen tukeva tai horjuva perusta. Hyvinvoinnin lähtökohtana on, että perheissä voidaan hyvin.

Haluamme luoda lapsi- ja perheystävällistä yhteiskuntaa, jossa perheet ja lapset otetaan huomioon kaikessa päätöksenteossa. Perhe- ja lapsiystävällinen yhteiskunta on enemmän kuin lakisääteisten palveluiden tarjoamista. Lapsi- ja perheystävällisyys on päätöksissä näkyvää iloa lapsista ja intohimoa heidän unelmiensa edellytysten luomisesta. Ei ole väärin ylittää odotuksia. Haluamme tehdä työtä sen eteen, että tarjoamme lapsillemme ja perheillemme enemmän kuin laki vaatii.

Tarvitsemme lapsimyönteistä ilmapiiriä ja pitkäjänteistä perhepolitiikkaa. Lapsiperheiden asemaa vahvistavilla ratkaisuilla voidaan lisätä perheiden uskoa omaan selviytymiseen ja kannustaa nykyistä suurempaan lapsilukuun. Tämän päivän työkäiset ovat tulevaisuuden suuret ikäluokat, ellei maahamme synny enemmän lapsia.

Kristillisdemokraatit haluavat, että lapsi- ja perhepolitiikka nostetaan yhteiskunnallisessa päätöksenteossa keskeiseksi painopistealueeksi. Panostaminen lapsiperheiden hyvinvointiin on ikääntyvässä Suomessa välttämätön osa kaukokatseista tulevaisuuspolitiikkaa. Panostukset lapsiperheisiin tuottavat vaurautta ja säästöä pitkällä tähtäimellä.

Korostamme sitoutumista, perheen ja lähiyhteisöjen merkitystä, yhteisöllisyyttä, heikossa asemassa olevien puolustamista ja vastuunottoa itsestä sekä lähimmäisistä. Muuttuvassa yhteiskunnassamme kristilliset arvot antavat vahvan perustan perhepolitiikalle.

Vaikka valtaosa suomalaisista lapsiperheistä voi hyvin, jäävät ääripäät yhä kauemmas toisistaan ja huonosti voivien lasten ja nuorten joukko voi yhä huonommin. Perheiden rikkinäisyys, vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmat, vanhemmuuden rajattomuus, työpaineet, uran asettaminen lasten edelle tai työttömyydestä johtuvat taloudelliset haasteet heikentävät lasten hyvinvointia.

Kristillisdemokraattien perhepoliittinen ohjelma tarkastelee perheen hyvinvoinnin edellytyksiä ja esittää keinoja, joilla voidaan ehkäistä tai lievittää kipupisteitä. Ohjelma on jatkoa sille työlle, jota kristillisdemokraatit ovat tehneet vuosia perheiden puolesta ja jota tulemme sitkeästi jatkamaan.

Kristillisdemokraattien tärkeimmät ja kiireellisimmät perhepoliittiset tavoitteet ovat:

- Lapsiperheiden köyhyyttä torjutaan korottamalla lapsilisiä, opiskelijaperheiden vuositulorajoja ja huoltaja- tai lapsivähennyksiä.
- Lapsiperheiden työllisyysastetta nostetaan siirtymällä kannustavaan perusturvaan. Malli tekee työnteosta kannattavampaa vastaanottaa sekä vähentää byrokratian tuomia ongelmia.
- Lapsiperheiden valinnanmahdollisuuksia lisätään kehittämällä kotihoidon tukea ja ottamalla käyttöön taaperobonus.
- Varhaiskasvatuksen laatua parannetaan lisäämällä päivähoitoon henkilökuntaa ja nostamalla henkilökunnan koulutustasoa. Tämä hoidetaan alentamalla hoitajakohtaisia lapsimääriä, poistamalla väliaikaispoikkeamat lainsäädännöstä ja kouluttamalla lisää lastentarhanopettajia.
- Lapsiperheitä autetaan tarjoamalla varhaista, ennaltaehkäisevää tukea matalalla kynnyksellä lähipalveluina.
- Syntyvyyttä lisätään mm. korottamalla perhetukia ja helpottamalla perheen ja opiskelun tai työn parempaa yhteensovittamista.
- Maakunnista ja kunnista tehdään lapsiystävällisiä ottamalla käyttöön lapsivaikutusten arviointi kaikessa lapsia koskevassa päätöksenteossa, siirtymällä lapsibudjettiin ja tekemällä maakuntien perhekeskuksista aidosti ja laajasti perheiden tarpeisiin vastaavia lähipalveluita.
- Perusopetuksen resursseja lisätään merkittävästi, jotta erityisoppilaiden lähikouluun sijoittamisen tavoitteet voidaan toteuttaa riittävä tuki säilyttäen.
- Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluita tarjotaan matalalla kynnyksellä ja lähipalveluina.
- Lastensuojeluun koulutetaan ja palkataan lisää henkilökuntaa ja henkilökunnan palkkoja nostetaan.
- Lapsen kuuluu saada kasvaa turvassa, leikkiä ja harrastaa ystävien kanssa. Torjumme lasten yksinäisyyttä, lapsuuden lyhentämistä ja lasten kehitystä hajottavia vaikutteita. Lapsi tarvitsee aikuisten suojelua.

2. PERHE ON YHTEISKUNNAN PERUSYKSIKÖ

Perhe on yhteiskunnan tärkein sosiaalinen instituutio. Erilaisissa perheissä asuu yli neljä miljoonaa suomalaista. Perheessä yhdistyy ainutlaatuisella tavalla keskinäinen huolenpito ja yhteisvastuu. Hyvä perhe-elämä rakentuu keskinäisestä kunnioituksesta, luottamuksesta ja anteeksiantamisesta. Ihmiset pitävät terveyden ohella perhettä ja parisuhdetta elämänsä tärkeimpinä asioina. Perheen tärkeä arvo on tunnustettava myös yhteiskunnallisesti.

Perheen kautta jokainen yhteiskunnan uusi jäsen sisäistää elämänsä useimmat toimintamallit, perusarvot ja asenteet. Perheessä luodaan ihmisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin perusta. Mikään viranomais- tai palvelujärjestelmä ei voi korvata perhettä kasvattajana ja hyvinvoinnin tuottajana. Jos perhe ei suoriudu sille kuuluvista tehtävistä, yhteiskunta ei pysty suurilla panostuksillakaan korjaamaan kaikkia syntyneitä vaurioita.

Tilastokeskuksen määritelmän mukaan perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia.

Perhetilastoja vuodelta 2016: Suomessa oli 1 475 600 perhettä ja 1 051 300 lasta. Perheisiin kuuluu 74 % väestöstä. 64 % perheistä on avioparien muodostamia. Aviopari ja lapset olivat 28 % perheistä. Avoparien perheitä oli 23 % perheistä ja yhden vanhemman perheitä 12,5 %. Lapsiperheisiin kuului väestöstä 39 %. Lapsiperheitä oli 585 224. Uusperheitä 52 000. Saman sukupuolen rekisteröityjen parin perheitä oli 2 700.

Vaikka kaikkien perheiden määrä on kasvanut, lapsiperheiden määrä on vähentynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana keskimäärin 2 000:lla perheellä vuosittain.

Tämän päivän perheet ovat monimuotoisia. Yhä suurempi osa suomalaisista elää muutoin kuin perinteisen aviopuolisista ja heidän yhteisistä biologisista lapsistaan muodostuvan ydinperheen jäsenenä. Näitä ydinperheitä on enää vain 28% suomalaisista perheistä.

2.1. Hyvällä perhepolitiikalla lisätään syntyvyyttä

Syntyvyys on laskenut Suomessa rajusti. Vuonna 2017 syntyi maassamme 50 321 lasta. Luku on kaikkien aikojen matalin. Kestävän väestönkehityksen hedelmällisyysluku on 2,1, vuonna 2017 tämä luku on Suomessa 1,49 ja laskee edelleen. Ikärakenteemme jatkaa vinoutumistaan. Tämän päivän nuoret aikuiset ovat näillä näkymin tulevaisuuden suuria ikäluokkia, jotka kamppailevat huoltosuhteen heikkenemisen kanssa, ellei suuntamme muutu.

Kannustavalla, parisuhdetaitoja ja sitoutumista edistävällä ja perheiden omia valintoja mahdollistavalla perhepolitiikalla edistetään syntyvyyttä, myönteistä väestökehitystä ja toisaalta tuetaan vanhempia hoiva- ja kasvatusvastuussa. Kaikessa lainsäädännössä ja erityisesti lapsiperheiden tukeen vaikuttavissa päätöksissä on tehtävä päätösten lapsivai-
kutusten arviointi.

Suomalaiset nuoret lykkäävät perheen perustamista ennen kaikkea taloudellisista syistä. Perheen toimeentulo halutaan varmistaa suorittamalla ensin opinnot loppuun. Toisaalta työelämän epävakaus ja pätkätyöt nostavat kynnyistä. Mitä korkeampi koulutus, sitä myöhäisemmäksi lasten hankinta jää.

Sytä perheen perustamisen lykkääntymiselle on kuitenkin muitakin. Väestöliitto listaa perheen perustamisen esteiksi mm. sopivan kumppanin puutteen tai muut mielenkiinnon kohteet, kuten matkustelun, harrastukset ja ajanvieron ystävien kanssa. Mielikuva lapsiperheen arjesta on negatiivinen. Sen ajatellaan sisältävän jatkuvaa väsymystä, riitelyä, kussaamista ja "oman elämän" päättymistä. Kun lasten hankintaa lykätään yhä myöhäisemmäksi, lapsettomuus nousee monilla ongelmaksi. Joku valitsee lapsettomuuden myös vapaaehtoisesti. Useille vakiintunut ja sitoutunut parisuhde ei ole tärkeä arvo sinänsä. Monille toivottomuus, yleinen tulevaisuudenuskon puute ja näköalattomuus estävät perheen perustamisen.

Syntyvyyden lisääminen edellyttää nykyistä lapsimyönteisempää yhteiskuntaa, mikä merkitsee mm. perhetukien korotuksia sekä perheen ja opiskelun tai työn parempaa yhteensovittamista ja rajojen madaltamista. Tarvitsemme parempaa työllisyyspolitiikkaa, pysyviä ja kokopäiväisiä työsuhteita ja parempaa työelämän joustoa. Tarvitsemme myös laadukkaampaa varhaiskasvatusta ja enemmän tukea perheille lasten kasvatuksen haasteisiin. Työpaikoilla tarvitaan asenteen muutosta lapsiin ja lasten saamiseen. Tämä edellyttää perhevapaista johtuvien kustannusten kompensoimista työnantajille. Lasten kanssa vietetty aika tulee työpaikoillakin nähdä voimavarana, positiivisena työkokemuksena, johon kannustetaan ja joka huomioidaan positiivisesti myös palkkauksessa.

Nainen on hedelmällisimmillään 20-25-vuotiaana, mutta ensimmäinen lapsi saadaan maassamme keskimäärin vasta yli 28,5 vuoden iässä. Vain 15 prosenttia ensisynnyttäjäistä saa ensimmäisen lapsen parhaassa hedelmällisyysikänsänsä. Jo yli 35-vuotias synnyttäjä kuuluu riskiryhmään, sillä raskauden haitat ja riskit lisääntyvät iän myötä. Yli 35-vuotiaita on synnyttäjäistä jo yli kolmannes.

Väestöliitto on kiinnittänyt huomiota nuorten miesten syrjäytymiseen ja syrjäytymiseen myös perheellisyydestä. Syrjäytymisellä on merkittävä vaikutus syntyneiden lasten määrään ja siihen, että yhä useampi mies jää kokonaan ilman lapsia. 35 prosenttia vain perusasteen suorittaneista 40-45-vuotiaista miehistä on lapsettomia ja 20-29-vuotiaista miehistä melkein 87 prosenttia on vailla lasta. Miesten syrjäytymisen ehkäisyllä voidaan mahdollisesti vaikuttaa myös syntyvyyteen.

Vuonna 2016 syntyneistä lapsista 55 prosenttia syntyi avioliitossa oleville vanhemmille. Sekä määrä että osuus aviopareille syntyneistä lapsista on pienentynyt viime vuosikymmeninä. Vielä vuonna 1990 kolme neljästä lapsesta syntyi aviopareille.

Ensisynnyttäjiä keski-ikänsä laskemiseksi tulee luoda toimeentulon edellytyksiä ja kannustaa nuoria perheitä erilaisin perhepoliittisin toimenpitein lasten tekoon jo silloin, kun se on luonnollisin keinoin helpointa. Syntyvyyden nostaminen sille tasolle, että väestö uusiutuu, on tärkeä tavoite.

Suomalaiset haaveilevat suuremmasta lapsimäärästä kuin he todellisuudessa tulevat saamaan. Kymen ammattikorkeakoulun laajan tutkimuksen mukaan suomalaiset naiset haluavat keskimäärin 2,44 lasta, mutta saavat vain 1,49 lasta. Väestöliiton arvio ihannelapsimäärästä vuonna 2018 on 2,17. Myös toivottu lapsiluku on pienentynyt. Huolestuttavaa on, että toivottu luku on vähentynyt eniten heikoimmassa asemassa olevissa väestöryhmissä. Toimeentulon ongelmat vaikuttavat perheen kokoon.

Yli puolet lapsista on tai tulee olemaan vähintään kolmilapsisesta perheestä. Syntyvyyden kasvattamisessa tarvitsemme siksi myös suuret perheet paremmin huomioivaa perhepolitiikkaa.

Lapsettomien määrä on kasvanut viimeisen kahdenkymmenen vuoden ajan. 2 prosentille vanhemmista lapsettomuus on oma valinta, toisille taas se on tahatonta ja kipeää. Noin 15 % pariskunnista kärsii tahattomasta lapsettomuudesta, ja määrän arvioidaan edelleen nousevan. Noin joka kahdeskymmenes lapsi syntyy hedelmöityshoitojen avulla. Luovutetut sukusolut ovat monille lapsettomille pariskunnille, joilla on joko miehestä tai naisesta johtuvaa lapsettomuuden syytä, ainoa vaihtoehto lapsen saamiseen. Luovutetuista sukusoluista on pulaa ja odotusaika hoitoon on pitkä. Yhteiskunnassa tulee panostaa lapsettomuuden hoitomuotojen kehittämiseen eettiset seikat huomioiden. Lapsettomuushoidot ovat kalliita ja moni joutuu turvautumaan yksityisiin lapsettomuuskliniikkiin. Tulevissa maakunnallisissa palveluissa on tärkeää varata riittävät resurssit lapsettomuuden hoitoon. Lapsettomuuden ennaltaehkäisyssä ja hoidossa tulee myös lisätä tietoisuutta ylipainon, vähäisen liikunnan, epäterveellisen ruokavalion tai rajun treenaamisen vaikutuksista raskauden mahdollisuuteen.

Suurissa kaupungeissa edullisten asuntojen lisätarve on ilmeinen. Se vaikuttaa perheen perustamiseen ja perhekoon kasvamiseen, sillä taloudelliset rajat tulevat vastaan asunnon hankinnassa. Siksi vaadimme edullisempien, suurempien asuntojen rakentamista ja tukemista niin taloudellisesti kuin kaavoituksenkin keinoin. Asumistuen vuokrahintoja nostava vaikutus on korjattava mm. kannustavan perusturvan keinoin, jotta sijoittajille valuvaa asumistukihyötyä voidaan rajoittaa. Vuokra-asuntojen rakentamistukea on syytä jatkaa, sillä muuten niiden rakentaminen ja tarjonta uhkaavat hiipua.

Vuonna 2016 naiset solmivat avioliiton keskimäärin 31-vuotiaana ja miehet 34-vuotiaana. Äidiksi tultiin keskimäärin 29-vuotiaana. Lapsettomuudesta kärsii noin 15 % hedelmällisessä iässä olevista pareista. Joka kahdeskymmenes lapsi saa alkunsa hedelmöityshoidolla. Vuosittain hedelmöityshoitoja aloitetaan noin 14.000 ja 17-18 prosenttia hoidoista johtaa lapsen syntymään. Naiset saavat Suomessa keskimäärin 1,49 lasta, kun uusiutumiseen tarvittaisiin 2,1 lasta perhettä kohden.

2.2. Työn ja perheen yhteensovittaminen kilpailuvaltiksi

Äidin ja isän elämän tärkeimpiä tavoitteita ei mitata euroissa, senteissä tai prosenteissa, vaan lasten ja perheen parissa vietetyssä ajassa ja terveydessä, turvallisuudessa, työn mielekkyydessä ja viihtyvyydessä. Työvoiman saatavuuden vähentyessä on etulyöntiasema sellaisilla työnantajilla, jotka joustavat perheiden tarpeiden mukaan esimerkiksi työaikojen ja vapaiden järjestelyn osalta. Hyvinvoiva perhe lisää työkykyä. Perhepolitiikka on keino rakentaa Suomesta kilpailukykyinen.

Vanhempien mahdollisuuksia siirtyä tuettuun osa-aikatyöhön on parannettava. Etätyöskentelyä tulee edistää niissä työtehtävissä, joissa se on teknisesti mahdollista. Vanhempainvapaajärjestelmää tulee tehdä joustavammaksi. Mallia voidaan ottaa vaikka Ruotsista, missä vanhempainvapaata voidaan pilkkoa useampiin pätkiin ja sen avulla joustavasti rakentaa mahdollisuuksia osa-aikatyöhön.

Lapsia ja lasten saamista tulee arvostaa myös työpaikoilla. Näemme lasten kanssa kotona vietetyn ajan tärkeänä työkokemuksena, jonka tulisi näkyä myös palkkauksessa ja urakehityksessä positiivisesti. Vanhemmuudesta aiheutuvien kustannusten kompensoiminen työnantajille nostaisi lasten arvostusta työpaikoilla ja poistaisi nuorten naisten työllistymisen esteitä.

Tilapäisessä hoitovapaassa lapsen ikäraja tulee nostaa 12 vuoteen. Kehitysvammaisen kohdalla oikeus tilapäiseen hoitovapaaseen tulee ulottaa 18 ikävuoteen saakka.

2.3. Avioliitosta turvaa

Kristillisdemokraatit pitävät naisen ja miehen tasavertaiselle kumppanuudelle ja sitoutumiselle perustuvaa avioliittoa parisuhteen muotona, joka parhaiten turvaa olosuhteet lapsen kasvulle ja oikeuksille.

Tilastokeskuksen mukaan avioituvuus, eli avioliiton solmineet suhteessa niihin, jotka voisivat mennä naimisiin, on alentunut lähes yhtäjaksoisesti vuodesta 2008 lähtien. Avioeronneisuus, eli avioeronneiden määrä suhteessa naimisisa oleviin, on pysynyt samalla tasolla jo yli 20 vuotta. Avioerojen lisääntymisen myytti ei pidä paikkaansa, sen sijaan avioliitojen solmiminen vähenee.

Haluamme nostaa avioliiton arvostusta, sillä sitoutunut parisuhde on lapselle turvallisin ja päätty harvemmin eroon kuin avosuhteet. (Tilastokeskus ei enää tilastoi avioliittojen eroja, mutta aiemmat tilastot osoittivat selvästi, että

avoliitto päättyy eroon avioliittoa huomattavasti herkemmin.) Avioliitossa sitoutuminen on selkeästi vahvaa, kun taas avoliitoissa sitoutuminen on huomattavasti heikompaa.

Avoliitto on juridisesta näkökulmasta avoin liitto ilman keskinäisiä oikeuksia ja velvollisuuksia. Monelle avoliitossa olevalle eron seuraukset voivat tulla yllätyksenä. Yleisesti tiedossa on, ettei avoliitossa ole oikeutta yhteiseen sukunimeen, mutta moni ei tiedä, että avoliitto ei turvaa elatusvelvollisuutta, omaisuuden jakoa parisuhteen päättyessä eroon, monia muita sosiaalietuuksia (kuten perhe-eläkettä) eikä perintöoikeutta. Avioliiton yhteistalouden purkamisessa tehdään omaisuuden erottelu, mikäli avopari on asunut yhdessä yli viisi vuotta tai pariskunnalla on yhteisiä lapsia. Lähtökohtaisesti omaisuus menee sille, jonka nimiin se on hankittu. Avopuoliso tai kuolleen avopuolison perillinen voi myös hakea käräjäoikeudelta pesänjakajan määräämistä omaisuuden erottelua varten.

Vuonna 2016 Suomessa solmittiin 24 464 avioliittoa, mikä on 244 vähemmän kuin edellisenä vuonna. Avioeroon päättyi 13 541 avioliittoa, 398 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Parisuhteita rekisteröitiin 251, eroja oli 127.

Suomessa myös alaikäinen voi mennä naimisiin oikeusministerin myöntämällä poikkeusluvalla. Luvan perusteluiksi riittävät raskaus, kulttuuriset syyt tai uskonnollinen vakaumus. Käytännössä vain raskauden perusteella myönnetään lupia alle 17-vuotiaille. Poikkeuslupakäytäntöä tulee kehittää alaikäisten pakollisella kuulemisella, jotta voidaan estää alaikäisten päätyminen järjestettyyn avioliittoon tai seksuaaliseen hyväksikäyttöön.

Vanhempien välisen suhteen pysyvyys ja hyvinvointi ovat erittäin tärkeitä lapselle. Edellytykset lapsen hyvälle kasvu- le syntyvät etenkin toimivasta vanhempien parisuhteesta. Korostamme vanhempien suhteen hoitamisen merkitystä ja mahdollisuutta kasvaa vanhempana ja puolisona. Vanhempien suhteen hoitaminen koituu aina myös lasten parhaaksi ja siihen on annettava kaikki tarpeellinen tuki. Haluamme lisätä ennaltaehkäisevän perheneuvonnan voimavaroja neuvoloihin ja tukea perhetyötä tekeviä järjestöjä ja seurakuntia. Apua tulee olla saatavilla matalalla kynnyksellä ja nopealla aikataululla.

Lapsiperheen hajoaminen ei ole vain kahden aikuisen välinen asia, eikä vain heidän henkilökohtainen kriisinsä, vaan se koskettaa syvästi myös perheen lapsia. Eroa harkitseville ja sitä hakeneille tulee aktiivisesti tarjota sovittelua. On pyrittävä ensi sijassa tukemaan parisuhteen ongelmien ratkaisua ja yhdessäolon edellytysten säilymistä. Tutkimusten mukaan hyvin suuri osa eronneista katuu eroaan kolmen vuoden kuluttua ja arvioiden mukaan noin puolet avioeroista olisi ehkäistävissä. Erojen vähentäminen tulee nähdä tavoitteena, joka on osaltaan ennalta ehkäisevää lastensuojelutyötä. Erojen ehkäisemiseksi ja erityisesti lasten edun huomioimiseksi perheasiain sovittelupalveluiden resursseja tulee kasvattaa. Tarvitsemme ilmaisia parisuhdekursseja sekä parisuhde- ja perhetaitojen opetusta kouluihin ja rippikouluihin.

Vuosittain noin 30 000 lasta joutuu kokemaan vanhempiensa avioeron. Eniten eroja joutuvat kokemaan alle kouluikäiset lapset. Peräti neljännes suomalaisista lapsista asuu erossa toisesta vanhemmastaan. Tämä on lapsen tasapainoiselle kasvu- le riskitekijä etenkin silloin, kun vanhempien välit jäävät pysyvästi riitaisiksi ja toisen tai kummankin vanhemman sitoutuminen lapseen heikkenee. Perheneuvonnan, lastensuojelun, päihdehuollon ja mielenterveyspalvelujen toimintaresursseja ja yhteistyötä tehostamalla voidaan vaikuttaa siihen, että mahdollinen ero tulee aikuistamalla käsitellyksi niin, etteivät vaikutukset heijastu lapsen tapaamisiin. Tutkimusten mukaan lapset selviytyvät erosta parhaiten, kun he pystyvät ylläpitämään kiinteitä suhteita molempiin vanhempiinsa eron jälkeen.

Hyvää perhepolitiikkaa on huolehtia myös ikääntyneiden pariskuntien perhe-elämän suojasta. Ikääntyneellä pariskunnalla on oltava oikeus asua yhdessä silloinkin, kun molempien omassa kodissa asuminen ei ole enää mahdollista.

2.4. Yksin- ja yhteishuoltajat sekä uusperheet

Yksinhuoltajien, yhteishuoltajien ja uusperheiden määrä kasvaa. Lapsiperheistä 21 prosentilla on yksi vanhempi, pääkaupunkiseudun suurissa kaupungeissa osuus on 25-30 prosenttia. 170 000 lasta elää yhden vanhemman perheessä. Hyvä tukiverkosto on erityisen tärkeä yksinhuoltajalle.

Lasten kannalta keskeistä on turvallisten ja kestävien aikuisuhteiden syntyminen ja säilyminen. Jommankumman tai kummankin vanhemman puuttuessa on lapselle mahdollistettava kiintymissuhde johonkin muuhun läheiseen aikuiseseen. Usein isovanhemmat ovat osa lapsen elämän merkittävää ihmissuhdeverkostoa, ja myös näistä suhteista on huolehdittava.

Vanhempien ero, lapsesta erillään asuminen tai huollosta erottaminen eivät vapauta ketään vanhemman vastuusta. Ne eivät myöskään anna oikeutta yrittää erottaa toista vanhempaa yhteisestä lapsesta ja vanhemman tehtävistä. Siirtyminen ydinperheestä toimivaan yhteishuoltoon edellyttää lapsen edun asettamista ristiriitojen edelle. Uusperheen vanhempien aseman vahvistamista tulee harkita lapsen edun näkökulmasta.

Käytännön ongelmat vuoroasumisessa, kuten koulukyydit molempien vanhempien kodeista tai terveydenhoidon järjestäminen, tulee ratkaista tarvittaessa molempien vanhempien kotikunnissa. Kristillisdemokraatit esittävät vuoroasumisessa olevan lapsen aseman ja oikeuksien määrittelyä uudelleen lainsäädännössä lapsen edun parantamiseksi. Tämä edellyttää laajaa ja useita eri hallinnonaloja kattavaa tarkastelua.

Adoptioperheitä tulee kohdella samanarvoisesti muiden perheiden kanssa. Kannatamme lämpimästi adoptioerheiden perhevapaiden päivittämistä ja adoptiotukien nostamista samalle tasolle muiden perheiden kanssa. Lakiuudistukset ovat tulossa eduskunnan päätettäväksi syksyllä 2018.

2.5. Vanhemmuus erotilanteessa

Erossa sovitaan lapsen tapaamisoikeuksista ja huoltajuudesta. Lasten huoltopäätöksissä on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että naisia ja miehiä, äitejä ja isiä, kohdellaan tasapuolisesti. Lapsen edun tulee aina olla tärkein peruste päätöksiä tehtäessä. Äiti ei ole itsestään selvästi paras lähivanhempi. Lasten hyvinvoinnin kannalta tärkeää on yhteys kumpaankin vanhempaan, sekä kodin ja elämänpiirin mahdollisimman suuri pysyvyys.

Vuoroasumisesta tai tapaamisoikeudesta sovittaessa tai päätettäessä voitaisiin myös lainsäädännön tasolla määritellä se, miten vastuu lapsen kuljetuksista tai matkakuluista jakautuu. Lähtökohtana tulisi olla vanhempien yhteisvastuu kuljetuksista ja matkakustannuksista. Jos lapsen ja etävanhemman tapaamiset kariutuvat käytännön ongelmien, kuten kustannusten vuoksi, viranomaisten tulee neuvotella niistä vanhempien kanssa ja pyrkiä poistamaan tapaamisen esteet esim. ehkäisevän toimeentulotuen tai asumistuen määrärahoilla tai sosiaalisen lomatoiminnan mahdollisuuksilla. Laissa säädellyn tapaamisoikeuden tarkoituksena on turvata lapselle oikeus pitää yhteyttä ja tavata vanhempansa, jonka luona lapsi ei asu. Lapsen vanhempien tulee keskinäisessä yhteisymmärryksessä ja pitäen silmällä ennen kaikkea lapsen etua pyrkiä siihen, että tapaamisoikeuden tarkoitus toteutuu. Sopimus lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta tehdään kirjallisesti ja se on esitettävä vahvistettavaksi sen kunnan sosiaalilautakunnalle, missä lapsella on asuinpaikka.

Tapaamiskiistoissa tulee pakotteiden olla molemmille osapuolille samat. Lähivanhemmalla ei tule olla mahdollisuutta estää lastaan tapaamasta toista vanhempansa. Valvottua vaihtoa tulee käyttää niissä tapauksissa, joissa toinen vanhempi toistuvasti yrittää estää toisen vanhemman mahdollisuutta tavata lastaan. Niissä tapauksissa, joissa lapsen kanssa asuvan henkilön aiemman käyttäytymisen perusteella on aihetta epäillä, että hän ei tulisi noudattamaan tapaamisoikeutta koskevaa päätöstä, tulee lakiin säätää kirjattavaksi mahdollisuus määrätä tapaamisoikeuden toteutumatta jäämisen varalle uhkasakko tapaamisoikeudesta päätettäessä tuomioistuimessa. Huoltajuuskiistoja tulisi ratkoa moniammatillisen tiimin tukemana. Ammatti-asiantuntijan mukana olo huoltajuuskiistassa tuomioistuimessa on kannatettavaa.

Vieraannuttaminen ei ole ilmiönä uusi, mutta siitä on alettu enemmän puhua tämän vuosikymmenen alussa. Vieraannuttamisella tarkoitetaan lähivanhemman toimintaa, jolla pyritään häiritsemään toisen vanhemman normaalia suhdetta lapseensa. Toisen vanhemman mustamaalaaminen, kontaktien rajoittaminen tai kokonaan estäminen ja perusteettomien pelkotilojen luominen ovat tyypillisiä tapoja vieraannuttaa lapsi vanhemmasta. Suomalaista tutkimustietoa vieraannuttamisen laajuudesta ei ole saatavilla. USA:ssa tutkimukset osoittivat, että joka kymmenennen huoltajuuskiistan taustalla on vieraannuttamista. Vieraannuttaminen myös näkyy lapsessa. Lapsi voi kokea jäsentymätöntä vihaa, ahdistusta, itseluottamuksen puutetta, psykosomaattisia oireita, univaikeuksia, pakko-oireita, itsesytyöksiä, paniikkihäiriöitä ja jopa masentuneisuutta ja itsemurha-ajatuksia.

Vieraannuttamiseen ja sen yritykseen tulee viipymättä puuttua. Vieraannuttaminen ja huoltokiusaaminen tulee sanktioida. Tapaamisoikeuden toteutumisen varmistamiseksi lakiin on tarpeen lisätä säädökset siitä, että tapaamisoikeutta koskevan tuomioistuimen päätöksen yhteydessä voitaisiin tietyin edellytyksin asettaa uhkasakko.

Vieraannuttaminen pitäisi myös tunnistaa nykyistä paremmin ja viranomaisten tulisi puuttua siihen. Tunnistamiseen tarvitaan lisää koulutusta, tutkimusta ja viranomaisohjeistusta. Vieraannuttajavanhemman velvoite ottaa vastaan hoitoa olisi syytä selvittää. Lainsäädännöllä tulee myös tehokkaammin edistää lapsen kuulemistä ja edun toteutumista. Tuomioistuinten käsitellessä huoltajuuskiistoja, vieraannuttamisen näkökulmasta päätösten taustalla tulisi olla sen arviointi, kumpi vanhemmista pystyisi lähivanhempana paremmin tukemaan toisen etävanhemmuutta.

Vieraannuttaminen koskee yleensä koko lapsen toisen vanhemman sukua. Tästä syystä lakiin on syytä lisätä huoltajien nimenomainen velvollisuus vaalia lapselle tärkeitä ihmissuhteita sekä nykyistä selkeämpi säännös siitä, että molempien vanhempien on omalta osaltaan myötävaikutettava tapaamisoikeuden toteutumiseen. Lakiin tulisi myös lisätä säännös, jonka mukaan tapaamisoikeus voitaisiin vahvistaa oikeudellisesti sitovalla tavalla myös lapsen ja hänelle erityisen läheisen henkilön, esimerkiksi isovanhemman välille. Isovanhempien oikeutta lapseen tulee vaalia. Tuemme myös samassa taloudessa asuneen tai muuten hyvin läheisen isovanhemman tai muun henkilön huomioimista oheishuoltajana Oikeusministeriön työryhmämietinnön mukaisesti.

Lapsen turvallisuudesta on huolehdittava tinkimättä silloin, kun pyritään siihen, että lapsella olisi mahdollisuus tavata väkivaltaista vanhempaansa. Kuntien on järjestettävä valvotun tapaamisen paikkoja ja aikoja tarpeen mukaisesti. On perusteltua säätää, että lähestymiskieltoon määrätty henkilö saa tavata entisen puolisonsa kanssa asuvia lapsiaan ainoastaan valvotuissa olosuhteissa lasten turvallisuuden takaamiseksi. Käräjäoikeudella tulee olla mahdollisuus antaa lapsen asumista ja tapaamista koskevia väliaikaisia määräyksiä lähestymiskieltoa koskevan asian yhteydessä. Väkivaltaiselle vanhemmalle on annettava apua väkivaltaisuuden lopettamiseksi. Onnistuneet tapaamiset lasten kanssa rohkaisevat ja auttavat tässä prosessissa. Lapsen turvallisuuden niin vaatiessa tapaamisoikeus voidaan kieltää kokonaan. Tuomioistuimien voi määrätä lapselle useampiakin oheishuoltajia varsinaisten huoltajien lisäksi. Näillä oheishuoltajilla on huoltajien oikeudet, muttei juridisia velvollisuuksia, kuten elatusvelvollisuutta. Oheishuollon tarkoitus on tietyissä tilanteissa tukea lapsen todellisten ja tärkeiden aikuisten asemaa huoltajina. Oheishuollolla ei kuitenkaan saa syrjäyttää todellista huoltajaa.

2.6. Maahanmuuttajaperheet

Maahanmuuttajien ensimmäinen sukupolvi perheineen on usein vaikeammassa asemassa kuin syntyperäiset suomalaiset. Jos vanhempien kotoutuminen ei toteudu hyvin, siitä kärsivät myös lapset.

Monissa kulttuureissa isien velvollisuutena on elättää perheensä, äidit sen sijaan huolehtivat lapsista kotona. Suurimmassa syrjäytymisvaarassa ovatkin perheelliset maahanmuuttajanaiset, jotka ovat saaneet vain perusopetusta. Heistä syrjäytyneenä oli 57 prosenttia. Tässä luvussa eivät ole mukana äidit, joilla on alle 7-vuotiaita lapsia. Erityistä huomiota on kiinnitettävä kotona lapsiaan hoitavien äitien tavoittamiseen yhteisöihin ja koulutuksen piiriin. Tutkimuksen mukaan maahanmuuttajanaisten työllisyys lisääntyy pitkän Suomessa oleskelun jälkeen. Tätä prosessia voidaan nopeuttaa tarjoamalla kielikoulutusta, joka soveltuu kotona lapsiaan hoitavan äidin arkeen. Suomessa tulisi myös edistää pysyvän koulutusrakenteen syntymistä tukemaan kotona lapsia hoitavia vanhempia ja myöhäisellä iällä Suomeen saapuvia nuoria kiinnittämään suomalaiseen yhteiskuntaan.

Kotoutuminen ja osallisuus työelämään on vahvasti sidoksissa myös maahanmuuttajanaisten lähtömaan kulttuuriin. Silloin, kun maahanmuuttajanaisten tulee maasta, joissa naisen sukupuoli vahvasti ja vakavasti määrittää rajoittuneet oikeudet, velvollisuudet ja vaikutusmahdollisuudet niin työelämässä, kotona kuin muutoinkin yhteiskunnassa, on osallisuuden vahvistaminen haasteellista. Sukupuolten välinen epätasa-arvo ei valitettavan usein muutu suomalaisen ajattelun mukaiseksi tasa-arvoksi.

Pakolaistaustaisten maahanmuuttajanaisten kotouttamiseksi esimerkiksi järjestöt ja seurakunnat voivat järjestää toimintaa, johon äidit ja lapset voivat tulla yhdessä ja jossa he voivat tavata kantasuomalaisia äitejä lapsineen ja samalla oppia kieltä. Maahanmuuttajaäideillä on keskeinen rooli seuraavan sukupolven kasvattajana ja myös kotoutumisen onnistumisessa. Siksi kotouttamisen painopistettä on siirrettävä yhä enemmän heihin.

Ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten lasten jatkolupakäytäntöä tulee muuttaa lasten kotoutumista tukeviksi vähintään kolmen vuoden luviksi tai pysyviksi luviksi nopeutetussa aikataulussa. Jatkuva epävarmuus ja lyhyet jatkoluvat kuormittavat nuoria, hidastavat kotoutumista ja ovat haitallisia myös yhteiskunnan kannalta. Kikkailu lyhyillä luvilla ja täysi-ikäisyyden odottaminen, sekä kotoutumisen edellyttäminen jatkoluvan saamiseksi ovat lapsen edun vastaisia käytäntöjä, jotka tulee muuttaa pikaisesti. Alaikäisten lasten edustajien koulutukseen ja pätevyysvaatimusten on kiinnitettävä huomiota.

Vaikka lapset oppisivat suomea tai ruotsia päiväkodissa tai koulussa nopeammin kuin vanhemmat, ei perheen asiointia viranomaisten tai terveydenhoitohenkilökunnan kanssa saa jättää lasten tulkkauksen varaan. On käytettävä päteviä tulkkeja. Lasten tehtäväksi ei tule säilyttää näitä tehtäviä, koska vanhempien asioiden hoitaminen on liian suuri henkinen taakka lapselle ja asiat voivat olla arkaluontoisia.

Neuvolat ovat tärkeä linkki uusien suomalaisten perheisiin. Siksi henkilökunnalla tulisi olla valmiudet tunnistaa näiden

perheiden erityiset haasteet. Neuvola on hyvä paikka opastaa mm. maamme lakien vastaisista käytännöistä, kuten tyttöjen sukuelinten silpomisesta tai perheväkivallasta. Vapaaehtoisten tukiverkoston luominen perheille on tärkeää, koska usein isovanhemmat ja muut sukulaiset asuvat entisessä kotimaassa tai muissa maissa.

Niin kansainvälisen suojelun, perhesyiden kuin työn tai opiskelun vuoksi Suomeen muuttaneet tarvitsevat yhteyttä tavallisiin suomalaisiin kotoutukseen ja integroitukseen yhteiskuntaamme. On ratkaisevan tärkeää, että otamme maahanmuuttajat aktiivisesti mukaan kantasuomalaisten yhteisöihin. Järjestöillä ja seurakunnilla on tässä keskeinen rooli.

Perhe-elämän suoja on yleismaailmallinen ihmisoikeus, josta lainsäädäntöömme on johdettu myös oikeus perheenyhdistämiseen. Perheen jouduttua erilleen se voidaan yhdistää myös jossakin muussa maassa kuin Suomessa. Tärkeintä on se, että perhe-elämää ei tosiasiallisesti estetä. Pakolaisen kohdalla huoli perheestä voi estää elämän aloittamista uudessa kotimaassa. Perheenyhdistämislainsäädännöllä on tärkeää ennen kaikkea turvata ennen maahantuloa muodostetun perheen yhdistäminen sekä saattaa yksin tulleet alaikäiset yhteen vanhempiensa kanssa. Samalla väärinkäytösten riski on edelleen otettava huomioon. Näitä riskejä on myös tehokkaasti ehkäisty jo aiemmin tehdyillä lakimuutoksilla, mm. biometrisen tunnisteiden vaatimuksella

Älköön mielivaltaisesti puututtako kenenkään yksityiselämään, perheeseen, kotiin tai kirjeenvaihtoon älköönkä loukattako kenenkään kunniaa ja mainetta. Jokaisella on oikeus lain suojaan sellaista puuttumista tai loukkaamista vastaan. Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, artikla 12.

Jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perheelämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Euroopan ihmisoikeusjulistus, artikla 8 mom 1.

Työperusteisessa maahanmuutossa koko perheen oleskeluluvat on hoidettava sujuvasti samassa lupaprosessissa. Perheen asioiden järjestäminen on keskeinen tekijä maamme kilpailussa kansainvälisistä osaajista. Perheen on voitava muuttaa sujuvasti mukana. Työperustaisen oleskeluluvan toimeentuloedellytyksiä on perheiden kohdalla kohtuullistettava erityisesti monilapsisissa perheissä. Viranomaisten tapauskohtaista harkintavapautta on lisättävä, jotta esimerkiksi isovanhemmille annettaisiin mahdollisuus tulla lapsiperheen työssäkäyvien vanhempien avuksi, silloin jos vanhemmilla on mahdollisuus maksaa riittävää palkkaa tehdystä hoivatyöstä. Isovanhempien kohdalla tulee muutenkin lisätä harkinnanvaraisuutta.

Perheenyhdistämisiä tiukentamalla ei ole odotettavissa merkittäviä muutoksia oleskelulupahakemusten määrään, sillä pakolaisten osalta näiden hakemusten tasot ovat jo nyt alhaiset ja säännökset tiukat. Aihe on ylikorostunut maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa. Kansainväliset sopimukset rajoittavat vahvasti kansainvälistä suojelua saavien perheenyhdistämislainsäädännön kehitystä on kuitenkin seurattava tarkasti perheenyhdistämislainsäädännön osalta.

Kiintiöpakolaisjärjestelmän vahvistaminen on inhimillisintä ja hallituinta pakolaispolitiikkaa myös perheille. Kiintiöpakolaiset otetaan suoraan pakolaisleireiltä ja kokonaisina perheinä, jolloin kotoutumista ei haittaa huoli perheestä.

Ulkomaan kansalaisia asui Suomessa vuoden 2017 lopussa 249 500. Suurimmat ulkomaalaisten ryhmät olivat Viron (51 539 henkeä), Venäjän (29 183), Irakin (11 729) ja Kiinan (8 742) kansalaiset. Suomen kansalaisuuden sai vuoden 2016 aikana 9 375 Suomessa vakinaisesti asunutta ulkomaan kansalaista.

2.7. Isovanhempien ja lähiyhteisön tärkeä rooli

Jokainen perhe tarvitsee ympärilleen tukiverkoston. Siihen voi kuulua niin sukulaisia ja ystäviä kuin naapureitakin. Aiempien vuosikymmenten tapaisia useamman sukupolven muodostamia perheitä ei enää juuri ole. Kuitenkin isovanhemmat ovat voimavara paitsi huolenpidon tarjoajina myös oman elämäkokemuksensa, arvojen, tietojen ja taitojen siirtäjinä. Lapsenlapset liittyvät heidän kauttaan sukupolvien ketjuun ja saavat hyviksi koettuja aineksia oman arvopohjansa ja identiteettinsä rakentamiseen.

Mikäli isovanhempia ei enää ole, välimatka on pitkä tai yhteys on jostain syystä katkennut, tulisi lapsille luoda mahdollisuuksia vara- tai kummi-isovanhempisiin. Myös yhteisöllistä isovanhemmua on edistettävä. Sitä edustavat esimerkiksi koulujen tai päiväkotien kummivaarit ja —mummit. Monelle yhden vanhemman perheelle olisi myös iloa ja hyötyä

”varavanhemmista”, jotka olisivat lapsen elämässä tuomassa tukea ja antamassa lisää aikuisen malleja.

Vastuullinen aikuisuus edellyttää yksilön tietoisuutta siitä, että tahtoen tai tahtomattaan hän toimii mallina ja esikuvana lapsille ja nuorille. Jokainen aikuinen kantaa osaltaan vastuuta lähiympäristönsä lapsista ja nuorista. ”Koko kylä kasvattaa” —tyyppisiä hankkeita tulee edistää ja tukea. Päivähoito ja koulu voivat tukea perheitä luomalla mahdollisuuksia tutustua toisten lasten vanhempiin. Luonteva yhteys perheiden välillä auttaa tekemään esimerkiksi keskinäisiä sopimuksia esimerkiksi kotiintuloajoista tai suhtautumisesta tupakkaan ja päihteisiin.

3. PAREMPAA TOIMEENTULOJA PERHEILLE

3.1. Köyhyys lapsiperheissä

Köyhyys on lapsen kehitykselle vahingollista. Se kaventaa lapsen mahdollisuuksia osallistua harrastuksiin ja tavanomaiseen elämään ystävien kanssa. Köyhyys aiheuttaa osattomuuden ja ulkopuolisuuden kokemuksia, häpeää ja vaikuttaa myös lapsen terveyteen kielteisesti. Pitkäaikainen köyhyys myös periytyy ylisukupolvisesti. Vanhempien huoli taloudellisesta toimeentulosta painaa lasten hartioita jopa enemmän kuin vanhempiensa.

Taloudellinen eriarvoisuus on läsnä lasten arjessa erityisesti erilaisina kulutusmahdollisuuksien eroina, kuten puukeutumisessa, tavaroiden merkeissä, määrissä ja iässä. Köyhyydessä elävät lapset joutuvat jättämään väliin juhlia ja luokkaretkiä ja lopettamaan harrastuksiaan. Perheiden kannalta erityisen haastavaa on lasten ja nuorten harrastusten kallistuminen. Siksi kristillisdemokraatit haluavat varmistaa, että jokaisessa kunnassa on tarjolla maksuttomia ja kohtuuhintaisia lasten ja nuorten harrastuksia ja muita vapaa-ajantoimintoja.

Tilastokeskuksen tulonjakotilaston mukaan pienituloisissa kotitalouksissa oli vuonna 2016 jopa 110 000 lasta, mikä on noin 10,2 % kaikista lapsista. Viime vuosina lapsiköyhyys on erityisesti kasvanut kahden vanhemman pikkulapsiperheissä. Pelastakaa Lapset ry:n selvityksessä 11% lapsista koki perheensä joko köyhäksi tai erittäin köyhäksi. Näistä 80 % koki mahdollisuutensa harrastaa rajoittuneeksi ja 71 % oli jo joutunut lopettamaan harrastuksensa perheen köyhyyden vuoksi. Yli puolet joutuu kokemaan myös kiusaamista köyhyyden vuoksi.

Lapsen oikeuksien sopimuksen täytäntöönpanoa valvova YK:n lapsen oikeuksien komitea on kehottanut jo vuonna 2011 Suomea tehostamaan pyrkimyksiään tukea vähäosaisia perheitä sekä takaamaan kaikille lapsille oikeuden riittävään elintasoon.

Lapsiköyhyysriskiä lisää yksinhuoltajuus, monilapsisuus ja alle kouluikäiset lapset. Yksinhuoltajaperheistä noin joka neljäs saa toimeentulotukea. Yksinhuoltajien köyhyys on kasvanut 1990-luvulta lähtien, ja yksinhuoltajien työttömyys on lähes kaksinkertainen muihin perheisiin verrattuna. Matalista vuosituloista johtuen 40 prosenttia yhden huoltajan kotitalouksista sijoittuu nykyisin pienituloisimpaan tuloviidennekseen, kun osuus 1990-luvun puolivälissä oli vain puolet siitä, eli 20 prosenttia. Yhden huoltajan talouksissa tulot ovat nykyisin 75 prosenttia siitä, mitä se lapsikotitalouksilla on keskimäärin.

Tarvitsemme sekä yksinhuoltajien toimeentuloturvaan parannusta, että työtä jolla voi tulla toimeen. Päivähoidon joustaminen yksinhuoltajien tarpeiden mukaan on myös keskeistä yksinhuoltajien työllisyyden ja sen myötä yksinhuoltajaperheiden toimeentulon parantamisessa.

Perhevapaan korvaustaso on selkeästi matalampi Suomessa kuin muissa Pohjoismaissa. Myös vanhempainvapaan minimipäivärahan taso on maassamme alhainen. Minimitason alhaisuus on yksi merkittävimpiä lapsiperheiden köyhyyteen vaikuttavia tekijöitä.

Köyhyys on yleisintä työttömillä ja toiseksi yleisintä opiskelijoilla. Enemmän kuin joka neljäs opiskelija elää köyhyydessä. Suhteellinen köyhyys koskettaa lähes joka kolmatta opiskelijaa.

3.2. Ehdotukset parempaan toimeentuloon

Lapsiperheiden toimeentuloetuksien reaaliarvon lasku on koskenut köyhiä lapsiperheitä erityisen ankarasti. Yksinhuoltajaperheitä, nuoria perheitä ja monilapsisia perheitä tulee tukea enemmän taloudellisesti ja sosiaalisesti. Riittävä sosiaaliturva ja kattavat sosiaalipalvelut suojelevat lasta, ehkäisevät köyhyyttä ja tukevat työhön osallistumista. Peruspalveluihin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin tulee panostaa merkittävästi. Lapsiperheiden tueksi tarvitaan niin hyvät neuvola- ja terveystyöpalvelut, laadukas, edullinen päivähoito, ilmainen koulutus kuin lasten mahdollisuus osallistua vapaa-ajan toimintaan muiden kanssa. Haluamme myös taistella alueellista eriytymistä vastaan pitämällä kiinni koulutuksen tasosta ja palveluiden laadusta kaikilla alueilla.

Haluamme palauttaa verotuksen lapsivähennyksen ja suhteuttaa vähennyksen lasten lukumäärään. Monilapsisessa perheessä myös kulut ovat moninkertaiset. Perheiden auttamiseksi mahdolliset verokevennykset tulee suunnata kunnallis- ja ansiotuloveron keventämiseen kohdistuen pieni- ja keskituloisiin nostamalla verotettavan tulon alarajaa. Haluamme myös korottaa lapsilisä. Lapsilisä on tärkein lapsettomiin ja lapsiperheiden välistä tulonjakoa tasaava etuus, mutta sen reaaliarvo on laskenut peräti 30 prosenttia vuodesta 1994, ja lapsilisien ostovoima heikkenee yhä. Lapsilisiin tarvitaan merkittävä tasokorotus, jolla korvataan siihen tehdyt leikkaukset ja ostovoiman heikkeneminen. Kristillisdemokraatit esittää myös opintotuen huoltajakorotuksen nostamista, jotta opiskelevien lapsiperheiden toimeentulo-ongelmia voidaan helpottaa. Perheellisten opiskelijoiden opintotukeen vaikuttavaa vuositulorajaa tulee korottaa ja sen tulee kasvaa huollettavien määrän mukana.

Poliittisen päätöksenteon vaikutuksia lapsiperheiden toimeentuloon tulisi arvioida jo päätöksiä tehdessä. Erityisesti verotukseen ja tulonsiirtoihin liittyvissä päätöksissä lapsivaikutusten arvioinnin käyttöönotto on keskeinen keino auttaa tekemään päätöksiä, jotka vähentävät, eivätkä lisää, lapsiperheköyhyyttä.

3.3. Kannustava perusturva

Osana lapsiperheiden toimeentulon parantamista sosiaaliturva tulee uudistaa mallilla, jossa kaikki nykyiset tukimuodot yhdistetään yhdeksi yleistueksi. Nykyisestä työikäisten ja työkykyisten tukiviidakosta tulee päästä selkeään ja yksinkertaiseen yhden tuen järjestelmään. Tukimallimme vähentää köyhyyttä, parantaa työnannon kannattavuutta, sujuvoittaa sosiaaliturvaa ja vähentää byrokratiaa etuisuuksien hakemisessa. Sen avulla myös perheiden tukeminen on helpompaa. OECD suosittaa Suomen perusturvan korjaukseen Universal Credit -tyyppistä mallia. Se nostaisi jopa 90 000 ihmistä köyhyydestä.

Nykyjärjestelmän erityinen ongelma on se, että työmarkkinatuen, lapsitukien ja asumistuen yhdistelmä pärjää harvoin toimeentulotuella. Muiden tukien liian matalaa tasoa paikataan toimeentulotuella. Erityisen paha tilanne on yksin asuvalla.

Kristillisdemokraattien esittämän kannustava perusturva -mallin pohjana on Isossa-Britanniassa kehitetty ns. Universal Credit järjestelmä. Uudistuksessa yleisimmät tukimuodot yhdistetään yhdeksi tueksi. Iso-Britanniassa uuden tuen piirissä olevat työllistyvät aiempaa nopeammin ja ansaitsevat aiempaa paremmin. Suomalainen yleistuki pitää kehittää sopimaan Suomen sosiaaliturvan tasoon sekä palveluihin. Suomessa mallia kehitettäessä tulee erityisesti kiinnittää huomiota perheisiin ja laajoihin valinnanmahdollisuuksiin lasten hoidon ratkaisuisissa.

Kannustavan perusturvan mallissa tuen yleisosaan yhdistetään elämisen ja asumisen tuet, eli ansiosidonnainen päiväraha, peruspäiväraha, työmarkkinatuki, asumistuki ja toimeentulotuki. Tuet kootaan yhdeksi yksilökohtaiseksi yleis-
tueksi, johon kuuluu perus-, lapsi-, ansio- sekä asumisosa. Tuen hakeminen ja tukiin vaikuttavista muutoksista ilmoittaminen tehdään yhdellä lomakkeella. Tukeen säädetään varallisuusrajat. Päivähoitomaksut ovat huoltajakohtaisia ja veroluonteisia. Asumista tuetaan yksilökohtaisesti, pitkäaikaisten asiakkaiden tuen asumisosa maksetaan suoraan vuokranantajille. Tukeen voi yhdistää tarvittaessa erilaisia lisiä ja elatustuki ja lapsilisä jäävät mallin ulkopuolelle. Mallissa ei tarvita tulojen vyörytystä tuleville kuukausille. Tukeen sisältyy osa-aikaisiin töihin kannustava suojaosa, jonka jälkeen tulot vähentävät tukea noin 60 %. Työn vastaanottaminen ja työn tekeminen ovat aina kannattavia.

Harkinnanvaraiseen tuen osaan yhdistetään nykyisen toimeentulotuen asumisosa, ehkäisevä osa ja täydentävä osa. Tukea haetaan TE-toimistosta ylimääräisenä tukena. Työkäisen ja työkykyisen harkinnanvaraisen tukiosan kriteerit tiukkenevat suhteessa siihen, kuinka kauan hakija on ollut tuesta riippuvainen. Harkinnanvaraisesta tuesta tehdään menoselvitys.

Tukea maksetaan tulorekisteriin ilmoitettujen tietojen pohjalta kuukausittain. Maksettuja etuisuuksia ei peritä takaisin tulojen noustessa. Kun kaikki tuet ja palkat huomioidaan kuukausittain, takaisinperintää ei tarvita. Tämän seurannan tekee mahdolliseksi vuoden 2019 alusta lähtien kansallinen tulorekisteri.

Malliin on yhdistettävä nykyistä paremmat ja yksilöllisemmät työvoimapalvelut. Tuen hakija allekirjoittaa työllistymissopimuksen, jota seurataan päivittäin. Henkilökohtainen työnohjaus, tuki ja palvelut edistävät työllistymistä. Työmarkkinaesteet ratkotaan yhdessä henkilökohtaisen työnohjaajan kanssa. Kun tuen hakija huomioidaan tilanne- ja tapauskohtaisesti, ehkäistään mm. syrjäytyminen muiden mahdollisten ongelmien ohessa. Seuraavista esimerkeistä voi havaita, millaisia kannustinloukkuja nykyinen järjestelmä pitää sisällään.

Esimerkki 1. Yksinhuoltajan työllistyminen

Yksinhuoltajan käteen jäävät tulot eri palkkatasoille työllistyessä. Esimerkki on laskettu tilanteessa, jossa yksinhuoltaja saa ansiopäivärahaa entisen palkan ollessa 2 500 euroa kuukaudessa. Hänellä on yksi alle kouluikäinen lapsi ja hän maksaa vuokraa 660 euroa kuukaudessa. (VATT tutkimus 2015 elokuu)
Tulojen noustessa yli 300 euron hän menettää nopeasti asumistuen ja ansiopäivärahan, myös verotus kiristyy nopeasti. Jo 400 euron ansaitseminen vie 70% käteen jäävistä tuloista. Tämän lisäksi päivähoitomaksu tuo uuden pullonkaulan. Kaksi lasta päivähoitossa merkitsee lähes 600 euron kuukausittaista lisämenoa. Tuloloukku pahe-
nee, jos yksinhuoltajalla on useampi lapsi. Käytännössä alle 2 500 euron kuukausipalkalla hänen ei kannata ottaa töitä vastaan, koska työssä käyminen tuo myös lisäkuluja, esimerkiksi työpaikkaruokailusta ja työmatkakuluista.

Esimerkki 2. Perhe työmarkkinatuella

Työllistyvä puoliso saa työmarkkinatukea, ja myös kotiin jäävä puoliso saa työmarkkinatukea. Perheellä on kaksi lasta, joista yksi lapsi päivähoitossa. Vuokra 980€/kk. (VATT esimerkklaskelma 2015)
Työttömän perheen käteen jäävät tulot eivät juurikaan kasva toisen puolison työllistyessä työmarkkinatuella. Työttömän vanhemman työllistyessä käteen jäävä osuus ei juuri eroa, oli kuukausipalkka 400 euroa, 2400 euroa tai jotain siltä väliltä. Vasta 3 000 euron palkasta käteen vanhempi saa selkeästi enemmän rahaa kuin jäämällä kotiin. Voidaan aiheellisesti kysyä, kuinka moni työmarkkinatukea saava vanhempi voi helposti työllistyä palkkatyöhön, josta saa kuukausittain yli 3000 euroa. Suurimman kannustinloukun muodostaa korkea päivähoitomaksu. Jos perheen toinenkin lapsi viedään hoitoon, käteen ei jäisi yhtään enempää.

Kannustavan toimeentulotuen mallissa tukea haetaan sähköisesti, kun työllistymissopimus TE-toimiston kanssa on tehty. Vuonna 2019 valmistuva tulorekisteri ottaa huomioon maksetun palkan ja sivukulut, pääomatulot, varallisuuden ja maksaa tarpeen mukaisen yleistuen kuukausittain. Tuki on tarveharkintainen; varallisuuden määrä” ja pääomatulot vaikuttavat tuen tasoon. Maksettuja etuisuuksia ei peritä” takaisin tulojen noustessa. Laskenta on yksilökohtainen.

Esimerkki tuen laskemisesta. Henkilö on oikeutettu 1 000 €:n tukeen. Lisäksi hän saa kuukauden aikana palkkatuloja 1 000 €, josta pidätetään verot 100 € ja sivukulut 100 €. Käteen jää rahaa seuraavasti:
Henkilö saa palkkaa 1000 € työnantajalta, joka maksaa palkasta pois verot 100 €, työttömyysvakuutusmaksut 50 € ja eläkemaksut 50 €. Työnantaja ilmoittaa palkat ja maksut tulorekisteriin yleistukea varten. Palkasta jää työntekijälle 800 €.

Tuen laskennassa vähennetään ensin suojaosa: $800\text{€}-\text{suojaosa } 300\text{€} = 500\text{€}$. Seuraavaksi katsotaan tuen vähenemä $500\text{€} \cdot 60\% = 300\text{€}$ eli tukea jää maksettavaksi 700€ . Henkilölle jää palkasta käteen 800€ ja tämän lisäksi 700€ yleistukea, yhteensä 1500€ .

Tuki vähenee tulojen noustessa. Tukeen vaikuttaa kotitalouden tilanne, asuinkustannukset, lasten lukumäärä yms. tarveharkintaan vaikuttavat seikat ja niiden mukaiset etuudet. Malli on automaattinen ja tietojärjestelmäpohjainen. Efektiivinen marginaalivero ei koskaan ylitä $72,3\%$.

Kristillisdemokraatit ei kannata perustulomalleja perusturvan uudistamiseen. OECD:n arvion mukaan perustulo lisäisi köyhyyttä Suomessa, eikä ratkaisisi tukijärjestelmän rakenteellisia ongelmia. Esitetyissä malleissa perustulo ei poistaisi tukibyrokraatiaa, koska perustulon päälle voisi hakea asumistukea sekä toimeentulotukea. Perustulo ei tulisi myöskään halvaksi. Perustulokokeilumallissa ollaan päätymässä tasaveroprosenttiin, jolla malli verotettaisiin sen maksajilta eli keskituloisilta ja siitä ylöspäin ansaitseville. Työryhmän omienkin laskelmien mukaan tämä saattaa johdattaa korkeaan veroprosenttiin. Esimerkkinä käytetyllä 550€ euron perustulolla tasaveroprosentti olisi jopa 43% . Perustulo nostaisi työllistymisveroasteita, eli pahentaisi kannustinloukkuja merkittävästi. Uudistuksen suurimpia häviöjä olisivat työttömät, vaikka julkisuudessa usein perustuloa on tarjottu ratkaisuna työttömyyteen.

4. LAPSEN OIKEUDET PÄÄTÖKSENTEON LÄHTÖKOHDAKSI

Kristillisdemokraattien arvoista keskeisimpiä on ihmisarvo. Jokainen on ainutlaatuinen ja korvaamaton yksilö. Ihmisarvo perustuu ihmisen mittamattomaan arvoon sinänsä, ei hänen tekemisiinsä tai kykyihinsä.

Lapsella on oikeus fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti turvalliseen lapsuuteen. Lapsen hyvinvointia ohjataan kansallisella lainsäädännöllä ja perusoikeussäädöksillä sekä kansainvälisillä sopimuksilla. YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimuksessa todetaan: ”lapsen tulee saada nauttia erityistä suojelua ja hänelle tulee lainsäädännöllä tai muulla tavoin suoda edellytykset ruumiillisesti, henkisesti, moraalisesti, sielullisesti ja sosiaalisesti terveeseen ja normaaliin kehitykseen vapaissa ja ihmisarvon mukaisissa oloissa. Säädetäessä tätä tarkoittavia lakeja lapsen etujen tulee olla tärkeimpänä näkökohtana.”

Suomen perustuslaki ja sen perusoikeuksia koskeva luku nostavat esille tärkeät periaatteet kansalaisten yhdenvertaisuudesta ikään katsomatta. Perustuslaissa turvataan muun muassa jokaisen oikeus sosiaaliturvaan, välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon, sosiaali- ja terveystalouteen, asumiseen, opetukseen ja sivistykseen sekä oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Erikseen lapsia koskee momentti, jossa todetaan, että ”lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti”. Perustuslaissa todetaan myös erikseen että ”julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu”. Tavoitteemme on lisätä perustuslakiin lapsen keskeiset oikeudet, joihin Suomi on sitoutunut. Nostamalla lapsen oikeudet perustuslakiin varmistetaan, että tieto niistä tavoittaa suuren yleisön ja myös lasten parissa työskentelevät ammattihenkilöt.

YK:n perusoikeuksien sopimuksessa turvataan lapsen oikeus riittävään elintason. Sopimusvaltion on tunnustettava jokaisen lapsen oikeus ruumiillisen, henkisen, hengellisen, moraalisen ja sosiaalisen kehityksensä kannalta riittävään elintason.

Valtion, maakuntien ja kuntien tehtävänä on luoda lapsuudelle hyvät yhteiskunnalliset edellytykset. Valtio toteuttaa

tätä tehtävää pääasiassa tukemalla lapsiperheiden taloudellisia edellytyksiä ja esimerkiksi työtä ja perhe-elämää koskevan lainsäädännön kautta. Maakuntien tärkeimpänä tehtävänä on tuottaa lapsille ja perheille hyvät sosiaali- ja terveyspalvelut. Kuntien tehtävä on huolehtia varhaiskasvatuksesta, perusopetuksesta ja toisen asteen koulutuksesta sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tehtävistä. Maakuntien rahoituslain mukaisen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen yhden prosentin ns. hyte-kertoimen taso on pidettävä riittävän korkeana, jotta se luo todellista kannustinta laaja-alaisen, poikkihallinnollisen ja ennaltaehkäisevän terveyden ja hyvinvoinnin edistämistehtävän toteuttamiseen.

Tällä hetkellä suomalaisten lasten ja perheiden saamien palveluiden määrä ja laatu riippuvat aivan liikaa asuinalueensa taloudellisesta tilanteesta. Kuntien veropohjan kaventuminen, ja tehtävien ja rahoituksen epätasapaino on vaikeuttanut kuntien selviämistä. Maakuntaudistuksessa valtiolle siirrettävän verorahoituksen määrä ratkaisee, pystyvätkö kunnat tuottamaan laadukkaasti palvelut, jotka niille on määrätty. Valtion on turvattava uudistuksessa sekä kunnille että maakunnille riittävät resurssit tehtävien hoitamiseen. Ratkaisevaa lasten ja nuorten kannalta on, miten sote- ja sivistyspuolen integraatio toteutuu yli kunta- ja maakuntarajan.

Jokaisen kunnan ja maakunnan tulee laatia lapsi- ja perhepoliittinen ohjelma päätöksenteon ohjaus- ja arviointivälineeksi ja ottaa käyttöön lapsivaikutusten arviointi kaikessa päätöksenteossa. Maakunnissa tulee ottaa käyttöön lapsibudjetointi, jolloin lapsi- ja perhepalveluiden kustannuksia tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena. Lapsiystävällinen toimintatapa tulee kirjata myös kaikkiin hankintasopimuksiin.

Kristillisdemokraatit haluavat maakuntiin lapsiasiamiehet, joiden tehtävänä on edistää ja valvoa lasten edun ja oikeuksien tapahtumista maakuntien ja kuntien päätöksenteossa ja palveluiden toteuttamisessa. Lapsiasiamiehen tehtäviin kuuluisi mm. kerätä palautetta, tarttua epäkohtiin, antaa vanhemmille neuvontaa ja kehittää yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Lapsiasiamies voi olla myös maakuntien yhteinen.

Lapsen oikeuksien toteutumisesta tulee pitää tiukasti kiinni kaikessa päätöksenteossa. Lapsipolitiikan tulee olla koordinoitua ja sitä tulee arvioida säännöllisesti. Valtakunnallisen lapsiasiainvaltuutetun toimistolle on annettava riittävät resurssit tehtävien hoitamiseen asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

4.1. Jokaisella lapsella on oikeus äitiin ja isään

Kristillisdemokraateille lapsen oikeus omaan biologiseen isään ja äitiin on keskeinen ihmisoikeus, jota haluamme puolustaa. Olemme johdonmukaisesti vastustaneet lainsäädäntöä, joka heikentää jommankumman biologisen vanhemman oikeutta lapseensa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on myös useissa ratkaisuisaan vahvistanut sen periaatteen ja hengen, että ihmisellä on oikeus tuntea biologinen syntyperänsä.

Kristillisdemokraateille lapsen oikeus omiin biologisiin vanhempiin on tärkeämpi, kuin lapsen kanssa asuvan ei-biologisen vanhemman juridinen oikeus lapseen. Aikuisen vapautta tehdä päätöksiä lapsen puolesta rajoittaa lapsen itseisarvo. Lasta ei voi käyttää välineenä aikuisten päämäärien toteuttamiseksi, vaan lapsella on oikeus ymmärtää itseään ja määrittää oma identiteettinsä suhteessa biologiseen alkuperäänsä. Lapsen oikeus isään ja äitiin on niin keskeinen identiteettiä rakentava asia, ettei aikuisen oikeus voi kumota sitä.

Äitiyslain uudistuksessa vuonna 2018 säädettiin, ettei lapselle, jolle on vahvistettu kaksi äitiä, voi missään elämän vaiheessa enää vahvistaa isää. Lapselta vietiin juridinen oikeus omaan biologiseen isään. Korostamme isän merkitystä lapsen elämässä ainutlaatuisena ja korvaamattomana. Emme hyväksy syrjintää emmekä eriarvoistamista vanhemman seksuaalisen suuntautumisen perusteella. Pidämme kuitenkin erittäin tärkeänä, että lapsella on mahdollisuus biologisen isän vahvistamiseen.

Lapsella tulee aina olla oikeus ja mahdollisuus tietää geneettinen alkuperänsä. Tämän tulee olla johdonmukainen periaate perhelainsäädännössämme. Lain näkökulmasta äidin ja isän mahdollisuudet saada biologinen isä selvitettyä ovat erilaiset. Isä voi asian selvityttää vain siinä tapauksessa, mikäli äiti ja tämän mahdollinen puoliso siihen myöntyvät. Äidillä sen sijaan on mahdollisuus selvittää lapsen biologinen isä, vaikka oikeuden päätöksellä. Isyytlaki antaa äidille ja tämän aviomiehelle oikeuden kieltää isyyden tunnustamisen myös tilanteissa, joissa isyyden selvittäminen osoittaa tunnustajan olevan lapsen biologinen isä. Myös 15-vuotta täyttänyt lapsi voi kieltää tunnustamisen. Biologisen isän oikeuksia selvityttää ja tunnustaa lapsensa tulee parantaa.

Hedelmöityshoidoissa tulee huolehtia siitä, että lapsi saa kaikissa tapauksissa oikeuden tietoon biologisesta vanhemmastaan. Sukusoluilla tehtävä hedelmöityshoito on eettisesti ongelmattominta avioparin omilla sukusoluilla. Nykylain mukaan hedelmöityshoidon tuloksena syntyvän lapsen isä on mies, joka yhteisymmärryksessä äidin kanssa antoi

suostumuksensa hoitoon. Jos hoitoa on annettu naiselle yksin, isäksi vahvistetaan siittiöitä luovuttanut mies, joka on ennen hoidon antamista tai yhteisymmärryksessä äidin kanssa hoidon alettua antanut suostumuksensa isyyden vahvistamiseen. Isyyttä ei voida vahvistaa, eikä perintöoikeutta synny ilman isän suostumusta, eikä silloin, jos lapselle on jo vahvistettu kaksi vanhempaa.

Sperman luovuttajaksi ryhtyvän on suostuttava siihen, että hänen henkilötietonsa annetaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran ylläpitämään luovutusrekisteriin. Lain mukaan nämä tiedot tulee luovuttaa 18-vuotta täyttäneelle, hoidon tuloksena syntyneelle lapselle, mikäli hän niitä pyytää. 18-vuoden ikärajaa tulee madaltaa 12 ikävuoteen, sillä esimerkiksi murrosiän kehityksessä nuori voi haluta tietää oman biologisen alkuperänsä. Adoptioperheissä pidetään tärkeänä sitä, että lapsi saa jo varhaisessa vaiheessa rehellisen tiedon omasta syntyperästään. Myös hedelmöityshoitujen avulla syntyneellä lapsella tulee olla mahdollisuus tietää biologinen alkuperänsä aiemmin, mikäli hän itse niin haluaa. Luovuttajalla ei ole juridisia velvoitteita syntyvää lasta kohtaan, mutta on tärkeää, että lapsi saa halutessaan selville tiedon biologisesta vanhemmastaan.

Arvostamme myös sosiaalista vanhemmuutta. Lapsi tarvitsee kasvunsa ja kehityksensä tueksi huolehtivia aikuisia ympärilleen. Sosiaalinen ja psykologinen vanhemmuus muodostuu lasten ja vanhempien keskinäisistä suhteista ja vuorovaikutuksesta arjen keskellä. Biologista ja juridista vanhemmuutta tarkastellaan aikuisen näkökulmasta, sosiaalinen ja psykologinen vanhemmuus kertoo siitä, kenet lapsi tunnetasolla kokee vanhemmakseen. Sosiaalisen ja psykologisen vanhemmuuden tärkeys korostuu erityisesti luovutettujen sukusolujen avulla syntyneiden lasten elämässä – biologiseen vanhempaan ei suhdetta yleensä ole lainkaan. Uusperheissä psykologinen ja sosiaalinen vanhemmuus rakentuu ajan kanssa ja voi parhaimmillaan olla keskeinen osa lapsen turvaverkkoa.

4.2. Syntymättömän lapsen ihmisarvo

Ihmisarvoa tulee kunnioittaa hedelmöityksestä alkaen luonnolliseen kuolemaan asti. Kristillisdemokraattien lähtökohdaksi on olla aina elämän puolella, olipa sitten kyse ihmisalkioiden käytöstä, abortista tai eutanasiasta. Elämän kunnioittamisen ja suojelemisen tulee olla periaatteena myös tieteellisen tutkimuksen rajoja määriteltäessä.

Kristillisdemokraatit eivät hyväksy ihmisalkioiden käyttöä tieteellisessä tutkimustoiminnassa. Alkioiden geneettistä manipulointia ei tule hyväksyä. Perintökijät on suojattava manipulaatiolta. Ihmisen kloonauksen on torjuttava maailmanlaajuisesti. Geenimuokkaus- ja kantasolutekniikoiden laajempi käyttö on tulevaisuudessa todennäköistä. Niihin liittyvien eettisten kysymysten ratkaiseminen on kuitenkin keskeistä, jotta ei vaaranneta ihmisten turvallisuutta. Kristillisdemokraattien tavoitteena on, että jokainen alkanut raskaus olisi myönteinen tai ainakin hyväksyttävä asia. Hyvä ja tavoitettava, monipuolinen ihmisisuhde- ja seksuaalikasvatus auttaa tässä tavoitteessa ja samalla vähentää ei-toivottujen raskauksien määrää ja raskaudenkeskeytyksiä.

Joka vuosi menetetään lähes 10 000 lasta raskaudenkeskeytysten myötä (vuonna 2016 9 464 lasta). Raskaudenkeskeytysten määrä on vähentynyt erityisesti alle 20-vuotiaiden kohdalla merkittävästi paremmin saatavilla olevan ehkäisyneuvon vuoksi. 20-24-vuotiaiden kohdalla tehdään eniten keskeytyksiä, mutta määrä on vähentynyt myös tässä ryhmässä. Yli 25-vuotiaiden ryhmässä määrät ovat pysyneet samana.

Terveydenhuolto- ja sosiaalialan henkilökunnan on kerrottava aborttia harkitseville niistä keinoista, joilla yhteiskunta voi heitä tukea vanhempina. Vaihtoehtona abortille on tuettava lapsen antamista adoptoitavaksi. Yksinäisten äitien ja monilapsisten perheiden tukea on parannettava niin, ettei taloudellisesti ahdistava, fyysisesti ja psyykkisesti raskas tilanne painosta tekemään aborttia.

Suunnittelematon raskaus aiheuttaa monenlaisia tunteita, ja niistä on tärkeää päästä puhumaan. Kriisitilanteessa ajatukset voivat olla lukossa tai sekavia ja tunteet vaihtelevat. Siksi kannattaa hakea tukea ammattilaisilta. Itu-projekti auttaa yllätysraskauden kokenutta pohtimaan tilannettaan ja päätöstään huolellisesti. Projektin toimintamallia tulisi ottaa käyttöön laajemmin ja palvelujen resursseja vahvistaa, jotta jokaisella on saatavana tarvitsemaansa tukea ja ohjausta.

Yli 90 prosentissa Suomessa tehtävistä aborteista syynä ovat niin sanotut sosiaaliset syyt. Syynä on lähes aina lapsen tulon sopimattomuus elämäntilanteeseen. Näitä elämäntilanteita, erityisesti taloudellisia esteitä, tulee helpottaa. Abortille on olemassa useimmiten vaihtoehtoja, jos niitä halutaan yhdessä etsiä.

Raskaudenkeskeytysten vähentämisessä keskeistä on puuttua toistuvien keskeytysten syihin. Vuonna 2016 38 prosenttia raskaudenkeskeytyksistä tehtiin naisille, joille keskeytys oli tehty jo aiemmin. Osana aborttikäytäntöjä tulisi jo ennen raskaudenkeskeytystä käydä aina pakollinen keskustelu sopivan ehkäisymenetelmän valinnasta ja ehkäisyn

aloittamisesta heti raskaudenkeskeytyksen jälkeen. Valistuksen keinoin on myös kerrottava aborttien haitallisista vaikutuksista niin fyysiselle kuin psyykkiselle terveydelle.

Terveystieteiden tutkimuskeskukselle tulee antaa lakisääteinen oikeus kieltäytyä suorittamasta raskaudenkeskeytystä eettisen tai uskonnollisen vakaumuksen perusteella. Lähes kaikissa Euroopan maissa oikeus on jo käytössä. Ainoastaan neljässä Euroopan valtiossa, muun muassa Suomessa ja Ruotsissa, omantunnonvapautta ei ole. Raskaudenkeskeytyksen suorittaminen vastoin syvää, eettistä, tai hengellistä vakaumusta on erittäin raskas, usein traumatisoiva, prosessi. Maissa, joissa tämä omantunnonvapaus on säädetty, ei ole ollut ongelmia henkilökunnan riittävyyden kanssa. Vapaus voidaan hoitaa työtehtävä- ja työaikajärjestelyin.

Sikiödiagnostiikkaa on käytettävä sikiön elämän ja terveyden kannalta tarpeellisiin toimenpiteisiin, ei syntyvän elämän valikointiin. Sikiön vammaisuuden perusteella tehtävien aborttien muita abortteja korkeampi ikäraja on ongelma näiden lasten perusihmisoikeuksien vuoksi. Kristillisdemokraattien mielestä vammaisten eliminointiin tähtäävästä seulontajärjestelmästä on luovuttava.

Raskauden aikainen päihteiden, etenkin alkoholin, käyttö on suurin yksittäinen synnyntäisen kehitysvammaisuuden aiheuttaja. Alkoholin käyttö raskauden aikana lisää keskenmenon riskiä, tuhoaa sikiön aivosoluja, aiheuttaa epämuodostumia ja FAS-oireyhtymää. FAS-lapsen äidin alkoholinkäyttö on vaikuttanut niin ulkonäköön kuin kognitiivisiin taitoihinkin pysyvästi. Turvallista alkoholin määrää ei ole – ainoa oikea valinta on pidättäytyä alkoholin käytöstä raskauden aikana kokonaan. Täysraittius on ainoa varma tapa välttää alkoholin aiheuttamilta sikiövaurioilta.

Arvioiden mukaan noin kuusi prosenttia raskaana olevista suomalaisnaisista on alkoholin suurkuluttajia. Suomessa syntyy vuosittain noin 600-3000 äitinsä päihteiden käytöstä eri tavoin vammautunutta lasta. Heistä kaksisataa syntyy kehitysvammaisina.

Päihteitä käyttävien raskaana olevien naisten hoitoonohjausta on tehostettava ja hoitoresurssit on oltava tarjolla riittävästi. Päihdeäideille tulee säätää subjektiivinen oikeus päästä päihdehoidon tarpeen arvioon sekä sen edellyttämään hoitoon. Päihderiippuvaisen raskaana olevan naisen hoito tulee järjestää moniammatillisella työryhmällä, jossa on mukana tarpeen mukaan neuvola, lastensuojelu, synnytys sairaala ja myös perhe sekä tarpeen mukaan muu lähipiiri.

Lapsen etu on äidin itsemääräämisoikeutta tärkeämpi silloin, kun äidin päihteiden käyttö voi pysyvästi vammauttaa lapsen. Tahdosta riippumaton hoito tulisi säätää Tanskan ja Norjan mallin mukaisesti siten, että odottava äiti sitoutuisi hoitoon allekirjoittamalla tietyn pituisen hoitosopimuksen, jota ei voisi keskeyttää. Myös syntyvän lapsen terveysvaaran takia odottava äiti tulisi voida lähettää pakkohoitoon. Sikiön suojelun kannalta äidin jokaisella päihdeettömällä päivällä on merkitystä.

Tällä hetkellä päihdeäiti voidaan määrätä pakkohoitoon vain viideksi vuorokaudeksi. Tarjolla olevat lyhyet hoitajakset eivät suojaa lasta vammautumiselta, eivätkä riitä äidin kuntouttamiseen päihdeettömään elämään, jossa äiti voi kasvattaa lapsensa aikuiseksi itse. Päihdeäitien hoitojärjestelmän rahoitus tulee järjestää pysyvästi kuntoon. Raskaana olevien päihdeäitien hoitamatta jättäminen aiheuttaa inhimillisen kärsimyksen lisäksi yhteiskunnalle valtavia kustannuksia.

5. PERHEPOLITIIKKA LAPSEN ETU EDELLÄ

Kristillisdemokraattisen ihmiskäsityksen mukaan ihminen on ominaisuuksiensa ja ulottuvuuksiensa kokonaisuus. Ihmissyyteen kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja hengellinen ulottuvuus. Jokaisen tulee saada kasvaa tasapainoisesti näillä kaikilla elämän alueilla.

Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja -velvollisuus, jota yhteiskunnan tulee toimillaan tukea. Tätä vastuutaan vanhemmat eivät voi luovuttaa päivähoidolle tai koululle, joiden tehtävänä on tukea vanhempia vastuunsa hoitamisessa. On tärkeää, että vanhemmat luottavat terveesti kykyihinsä lapsen kasvattajina ja haluavat heikkouksiensa tunnustamisen kautta kehittyä tärkeässä tehtävässään.

Hyvä yhteiskunta ja viisaat vanhemmat kunnioittavat lapsuutta. Liian aikaista itsenäistymistä, älyllisyyttä ja suorituksia yksipuolisesti korostava ympäristö köyhdyttää lapsen elämänlaatua. Lapsuutta ei saa lyhentää, eikä alistaa kilpailutalouden vaatimille tehokkuustavoitteille, eikä liian suuria vastuita säilyttää lapsen hartioille.

Kristillisdemokraattien lapsimyönteisen perhepolitiikan neljä teesiä ovat:

1. Perhepoliittiset ratkaisut on tehtävä ensisijaisesti lapsen edun näkökulmasta.
2. Lasten hoidosta päättää perhe. Yhteiskunnan on tuettava eri hoitomuotoja tasaveroisemmin.
3. Perheiden etuuksissa on lisättävä joustoja ja vähennettävä sääntelyä.
4. Perheitä koskevien päätösten on kannustettava nykyistä suurempaan lapsilukuun.

5.1. Lasten hoidosta päättää perhe

Vanhemmat kantavat varhaiskasvatuksesta ensisijaisen vastuun, jota yhteiskunnan varhaiskasvatuspalvelut tukevat. Perhepoliittiset ratkaisut on tehtävä ensisijaisesti lapsen edun näkökulmasta. Tähän velvoittaa jo YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Lastenhoidon ratkaisujen tulee olla perheen omia päätöksiä. Yhteiskunnan on tarjottava vaihtoehtoja ja

tuettava eri hoitomuotoja tasaveroisemmin. Perheiden etuuksissa on lisättävä joustoja ja vähennettävä säätelystä, sillä perheiden tarpeet ovat erilaisia. Perheitä koskevien päätösten on myös kannustettava nykyistä suurempaan lapsilukuun.

Ratkaisuksi varhaiskasvatukseen Kristillisdemokraatit haluavat kehittää kotihoidon tukea ja tarjoavat rinnalle omaa Taaperobonus-järjestelmää, jossa raha seuraa lasta. Kotihoidon tukea tulee kehittää tasoltaan riittäväksi ja nykyistä joustavammaksi.

Kristillisdemokraatit ei tue vanhempainrahakausien kiintiöittämistä vanhempien välille, sillä kiintiöinti kaventaisi valinnanvapautta ja lisäisi tarpeetonta sääntelyä perheille. Työelämän muutos tarkoittaa erilaisia työpäiviä ja vaihtelevaa hoitotarvetta. Kiintiömallit sopivat tähän yhtälöön heikosti. Kiintiömallit edellyttävät, että lapsen kulloinkin hoitaja määritellään eri ajankohtina ja hoitotarpeen ymmärretään koskevan vain virka-aikaa. Nämä ajatukset ovat arkielämälle vieraita. Ruotsin mallissa molemmilla vanhemmilla on yhtä paljon perhevapaita, mutta ne voidaan suurimmaksi osaksi luovuttaa toiselle vanhemmalle. Ruotsin mallin mukainen luovutusmahdollisuus toiselle vanhemmalle tulisi säätää myös Suomessa, vaikka lähtökohtaisesti vapaa kuuluisikin toiselle vanhemmista. Tutkimuksen mukaan isät käyttävät enemmän isyysvapaita, mikäli ne voidaan jakaa pidemmälle ajanjaksolle ja lyhyempiin jaksoihin.

Vanhempainrahakausien nykyinen järjestelmä antaa hyvän pohjan. Muutostarpeet koskevat järjestelmän joustojen lisäämistä. Ansiosidonnaisten vanhempainpäivärahojen jälkeen KD ehdottaa valinnanvapauden vahvistamiseksi 350 euron lapsikohtaista hoitorahaa eli taaperobonusta, jota maksettaisiin jokaisesta päivähoitoikäisestä lapsesta, joka ei osallistu kunnalliseen varhaiskasvatukseen. Perheelle bonus olisi veroton tuki, joka voitaisiin maksaa esimerkiksi lapsilisien yhteydessä. Tukea ei maksettaisi yhtä aikaa työttömyyskorvauksen tai ansiosidonnaisen vanhempainetuuden kanssa.

Taaperobonus vahvistaisi perheiden valinnanvapautta kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatuksen, sekä itse kotona toteutetun lastenhoidon välillä. Tuessa yhdistyisivät eri lapsen hoidon tuet. Perhe voisi käyttää tukea joustavasti hoivapalvelujen ostamiseen tai kotihoitoon. Tällä hetkellä kunnalliseen varhaiskasvatukseen panostetaan valtavasti verovaroja, minkä seurauksena se on perheille usein ainoa mahdollisuus lastenhoidon järjestämiseen. Taaperobonuksesta hyötyisivät erityisesti epätyypillisissä työsuhteissa olevat ja pätkätoita tekevät sekä itse lapsen hoidon järjestävät ja monilapsiset perheet. Taaperobonus helpottaisi pätkä- ja keikkatöiden vastaanottamista sekä osa-aikaisen työn tekemistä. Koska työelämä vaatii perheitä yhä enemmän joustamista, lastenhoidon ratkaisujen pitää myös tuoda joustoa perheiden arkeen.

Kunnallinen varhaiskasvatus maksaa yli 3-vuotiailta n. 10.000 euroa vuodessa lasta kohti. Alle kolmivuotiaiden hoidon vastaava kustannus on noin 17.000 euroa vuodessa. Kun asiakasmaksut huomioidaan hinnaksi jää edelleen 14.000 euroa. Kunnallisvero kattaa yhden alle kolmivuotiaan hoitokulut vasta yli 50.000 euron vuosituloilla.

Alle kolmevuotiaan varhaiskasvatus on merkittävä investointi yhteiskunnalta, joten sille tulisi olla vankat perusteet. Lastenpsykiatrit ovat kuitenkin harvinaisen yksimielisiä siitä, että kotihoito tai hoito pienessä ryhmässä on pienten lasten kehitykselle paras vaihtoehto. Siksi yhteiskunnan ei tule tietoisesti pyrkiä siihen, että yhä useamman alla kolmevuotiaan lapsen hoito toteutuu suuressa lapsiryhmässä. Yhteiskunnan tulee sen sijaan tukea alle kolmivuotiaiden lasten hoitoa kotona ja pienissä ryhmissä, kuten perhepäivähoitajalla.

Tutkijat (Watamura et al. 2003, Gunnar et al. 1997) ovat osoittaneet pienen lapsen stressihormonin nousevan suuressa ryhmässä ja pysyvän liian korkealla tasolla koko päivän. Pienessä ryhmässä tätä stressihormonitason nousua ei tapahdu. Alle kolmevuotiaana aloitettu hoito suuressa ryhmässä ennakoii viiden vuoden iässä levottomuutta ja tottelemattomuutta. Jos lapsi viettää hoidossa suuressa ryhmässä pitkiä päiviä ennen 3-4 vuoden ikää, on ennustettavissa lapsen muita huonompia sosiaalisia taitoja ja aggressiivista käyttäytymistä ongelmatilanteissa.

Kotihoidon tuen leikkauksen tavoitteena on saada äidit nopeammin työelämään lapsen saamisen jälkeen. Kotihoidon tuki nähdään syyllisenä sille, että äidit ovat pitkään kotona lastensa kanssa. Kotihoidon tuki ei kuitenkaan selitä äitien jäämistä pitkiksi ajoiksi työmarkkinoiden ulkopuolelle. Naisten työllisyysaste on alle prosentin pienempi kuin miesten, ja työvuosiakin vain yksi vähemmän. Suomessa naisten työsuhteet ovat pääsääntöisesti kokopäiväisiä työsuhteita, kun muissa maissa naisten osa-aikatyö on yleensä merkittävästi yleisempää kuin Suomessa. Näin naisten kokonaistyöpanos Suomessa on pohjoismaisessa vertailussa suurempi, kuin vertailutilastot osoittavat. Lapsettomien, yksinäisten miesten työllisyysaste on jopa perheellisiä naisia huonompi. Äitien työllisyysaste ei kotihoidon tuen romuttamisella parane, eikä kotihoidon tuki selitä työllisyysastetta.

THL:n ja Kelan tutkimuksen mukaan lapsia hoitavat kotona pitempään ne äidit, joiden työmarkkina-asema on jo ennen lapsen syntymää ollut heikompi. Äitien työllisyyttä voidaan parantaa laadukkaammalla päivähoitolla, nuorten naisten koulutuksella, vakituksia työsuhteita tukevalla työllisyyspolitiikalla sekä osa-aikatyön ja työelämän joustojen helpottamisella.

Monelle vanhemmalle kotihoito on arvovalinta. 96 prosenttia kotona lastaan hoitavista äideistä perustelivat sitä halulla viettää enemmän aikaa lapsen kanssa. Myös työssä käyvät vanhemmat perustelivat lapsensa aiempaa kotihoitoa halulla viettää aikaa lapsen kanssa. 89 prosenttia äideistä piti kotihoitoa tärkeänä pienelle lapselle. Kotihoidon motiiveina korostuvat yksilölliset toiveet, oma halu hoitaa lasta ja lapsen edun ajatteleminen. Tätä halua kristillisdemokraatit haluavat tukea antamalla vanhemmille mahdollisuuden kotihoidon valitsemiseen.

Perhevapaauudistuksessa on tärkeää ottaa huomioon perheiden monimuotoisuus ja siitä johtuvat erilaiset tarpeet. Esimerkiksi yksinhuoltaja- adoptio-, monikko- tai sijaisperheillä on erilaiset tarpeet. Samoin on otettava huomioon vanhempien erot ja monen pikkulapsen elämä kahdessa kodissa. Myös työelämän erilaiset tilanteet tulee ottaa huomioon; monessa perheessä vain toisella vanhemmista on työpaikka. Yrittäjä- tai opiskelijaperheillä on omat erityiset tarpeensa. Siksi joustava malli, jossa vanhemmat itse päättävät lastensa hoidosta ja vapaiden jakamisesta on kaikkein toimivin.

5.2. Laatu varhaiskasvatukseen

Varhaiskasvatuksen laatua voidaan parhaiten parantaa vähentämällä sallittua lapsimäärää hoitajaa kohti, ja poistamalla tilapäispoikkeamien salliminen mitoituksessa, pienentämällä ryhmiä ja huolehtimalla puhtaista tiloista. Mitoitusten toteutumista tulee myös valvoa huomattavasti nykyistä enemmän. Kuntien tiukassa taloustilanteessa maan tavaksi näyttää muodostuneen väljentyneiden mitoitusten alittaminen. Kuntien tulkinat vaihtelevat ja mitoitukset toteutuu vain osan aikaa päivästä.

Valtioneuvoston selvitys varhaiskasvatuksen lainsäädännön vuoden 2016 muutosten vaikutuksista antaa viitteitä siitä, että muutoksilla on ollut negatiivisia lapsivaikutuksia. Lapsimäärät ryhmissä ovat kasvaneet osassa kuntia, päiväkotiryhmien kokoonpanoon on tullut vaihtuvuutta, sosiaalisten suhteiden määrä on noussut lapsille kohtuuttomaksi ja henkilökunnalla on vähemmän mahdollisuuksia lasten yksilölliseen kohtaamiseen. Huoli kaikkein pienimmistä, erityistä tukea tarvitsevista tai suomen kieltä osaamattomista lapsista on kasvanut. Selvityksessä todetaan, etteivät nykyiset lainsäädäntöön sisältyvät tavat säännellä päiväkotien lapsiryhmien muodostamista turvaa riittävällä tavalla kaikkien lasten kasvun, kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksiä.

Pieni lapsimäärä hoitajaa kohti turvaa parhaiten varhaiskasvatuksen laadun ja turvallisuuden. Liian suuret lapsiryhmät vievät osaavan ja ammattitaitoisen henkilökunnan mahdollisuudet kohdata ja huomioida lapsi tavalla, jota jokainen lapsi tarvitsee kehityksensä ja oppimisensa tueksi. Tästä syystä myös lasten vanhempien ja huoltajien kohtaamiseen on varattava aikaa. Tästä syystä mitoituksia tulee tiukentaa ja valvoa niiden todellista toteutumista.

Päivähoidon henkilöstön riittävästä määrästä ja koulutuksesta tulee pitää huolta. Pätevistä lastentarhanopettajista ja erityislastentarhanopettajista on maassamme huutava pula. Yliopistollisten lastentarhanopettaja- ja erityislastentarhanopettajakoulutusten sisäänottomääriä tulee lisätä tarvetta vastaavaksi, ja lisäksi tulee ottaa huomioon alueelliset tarpeet erityisesti varhaiskasvatuksen tiukentuneiden henkilöstörakenteiden vuoksi.

Henkilöstön koulutustasosta tulisi lain tasolla säätää erikseen alle ja yli kolmevuotiaiden ryhmissä. Alle kolmevuotiaiden ryhmissä tarvitaan enemmän hoivaa ja hoitoa, siksi niissä on varsin perusteltua säätää mitoitukseksi 1/3:lle henkilöstöstä sosionomin tai lastentarhanopettajan pätevyys. Esiopetuksessa ja yli kolmevuotiaiden ryhmissä tarvitaan nykyistä vahvempaa pedagogista osaamista ja lastentarhanopettajia. Selvitys sosionomien ja lastentarhanopettajien nykykoulutusten tuottamasta pedagogisesta osaamisesta ja selkeät työnkuvat selkeyttäisivät henkilöstömitoituksia.

Varhaiskasvatuksen sosionomeille tulee tarjota joustava mahdollisuus saada lastentarhanopettajan pätevyys. Varhaiskasvatuksessa on myös nähtävissä lisääntyvää sosiaali- ja perhetyön osaamisen tarvetta, johon pystytään parhaiten vastaamaan sosionomin koulutuksella. Tämä tarve tulee ottaa huomioon henkilöstömitoituksista säädettäessä.

Kristillisdemokraatit suhtautuvat myönteisesti maksuttoman esiopetuksen varhentamiseen 5-vuotiaille vapaaehtoisena. Esikoulun laajentamisen etuna on varhaiskasvatuksen osallisuuden kasvattaminen ja niiden väestöryhmien kouluvalmiuksien parantaminen, jotka nyt eivät osallistu varhaiskasvatukseen. Juuri näissä väestöryhmissä on paljon lapsia, jotka hyötyisivät varhaisemmasta tuesta kouluvalmiuksien kehittymisessä. Esiopetusryhmien koon ja henkilöstömitoituksen tulee vastata päivähoiton henkilöstömitoitusta.

Väkivallan vastainen ja kiusaamista vähentävä ennaltaehkäisevä kasvatus on sisällytettävä osaksi varhaiskasvatusta, koulutusta ja nuorisotyötä.

5.3. Katsomuskasvatus varhaiskasvatuksessa

Mikään kasvatus tai opetus ei ole vapaata arvoista. Kristillinen etiikka ja kestävä arvoperusta tarjoavat parhaan perustan niin varhaiskasvatukselle kuin perusopetuksellekin.

Varhaiskasvatuksen tavoitteissa asetetaan tavoitteeksi ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Vaikka lakiluonnos korostaa suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta ja opetusta, katsomuskasvatuksen rooli jää vielä epämääräiseksi. Lain soveltamisessa on monin paikoin menty äärimmäisyyksiin. Seurakuntayhteistyö on lopetettu, päivänavaukset ja joulukirkot poistettu. Varmuuden vuoksi. Asia tulisi linjata selkeämmin lainsäädännön tasolla.

Tällä hetkellä katsomuskasvatuksesta on linjattu Opetushallituksen ohjeessa varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksen toteuttamisesta ja uskonnollisista tilaisuuksista varhaiskasvatuksessa.

Opetushallituksen ohjeen mukaan varhaiskasvatukseen sisältyy katsomuskasvatusta, jossa tutustutaan lapsiryhmässä oleviin uskontoihin ja katsomuksiin. Tämä tulee tehdä uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja poliittisesti sitouttamattomana, arvottamatta katsomuksia ja ohjaamatta lasta mihinkään katsomukseen. Opetushallituksen tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuurisen ja katsomuksellisen identiteetin kehittymistä.

Opetushallituksen ohjeen mukaan vuodenkiertoon liittyvät perinteiset juhlat, kuten joulujuhla, pääsiäinen, juhannus ja itsenäisyyspäivän juhla, voivat kuulua katsomuskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen järjestäjillä on oikeus päättää juhlista ja niiden sisällöstä. Ohjeistuksen mukaan juhliin voi sisältyä uskontoon viittaavia elementtejä. Juhlatraditiot ovat osa suomalaista kulttuuria. Opetushallitus on linjannut, että juhlaan mahdollisesti sisältyvän yksittäisen virren tai hengellisen laulun laulamisen johdosta juhlaa ei voida uskonnollisen suvaitsevaisuuden nimissä pitää uskonnon harjoittamiseksi katsottavana tilaisuutena. Vanhemmille tulee kuitenkin järjestää mahdollisuus päättää, ettei lapsensa osallistu tällaisiin tilaisuuksiin.

Opetushallituksen ohjeen mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjät voivat päättää, järjestetäänkö varhaiskasvatuksen yhteydessä uskonnollisia tilaisuuksia, kuten jumalanpalveluksia ja uskonnollisia päivänavauksia, ja uskonnollisia toimituksia, kuten ruokarukouksia. Lapsia ei voi kuitenkaan pakottaa osallistumaan uskonnon harjoittamiseen, jota jumalanpalvelukset, uskonnolliset päivänavaukset tai muut uskonnolliseen tilaisuuteen tai toimitukseen ovat. Ilmaistakseen tahtonsa lapsen huoltaja ilmoittaa, osallistuuko lapsi uskonnollisiin tilaisuuksiin ja toimituksiin vai niille vaihtoehtoiseen toimintaan. Ilmoituksen voi tehdä kertaluonteisesti esimerkiksi varhaiskasvatukseen ilmoittauduttaessa tai tarvittaessa tapauskohtaisesti.

Lainsäädäntö ei edelleenkään turvaa lapsen perusoikeutta oman uskon ja sen ilmaisemiseen varhaiskasvatuksessa. Suomen perustuslaissa taataan oikeus vakaumuksen ilmaisuun. Oikeutta tukevat useat kansainväliset sopimukset ja julistukset. Nämä oikeudet kuuluvat myös varhaiskasvatuksen piirissä olevalle lapselle. Vakaumuksen ilmaisu edellyttää sananvapauden ja positiivisen uskonnonvapauden toteutumista varhaiskasvatuksen arjessa. Lapsen omaa uskoa tulee varhaiskasvatuksessa ennemminkin suojella kuin kyseenalaistaa.

5.4. Puhdasta sisäilmaa

Sisäilmaongelmat ovat tuttuja eri puolella Suomea niin varhaiskasvatuksessa kuin perusopetuksessakin. Arvioiden mukaan 600 - 800 000 ihmistä, joista jopa 200 000 lasta, altistuu jonkinasteisille sisäilmaongelmille päivittäin. Terveystaitta aiheutuu n 10 000:lle ja vakavia oireita muutamalle tuhannelle. Lasten, nuorten ja heidän kanssaan työskentelevien tulee saada viettää päivänsä puhtaissa tiloissa, heidän terveydellään ei voi leikkiä. Home- ja kosteusvauriot ovat merkittävä osa sisäilmaongelmaa, mutta myös rakennusmateriaaleihin ja ilmanvaihtoon liittyvät ongelmat (ilmanvaihdon sulkeminen iltaisin/viikonloppuina, kanavien puhdistuksen laiminlyönti, suodattimien liian pitkät vaihtovälit ym.) ovat merkittäviä tekijöitä huonon sisäilman taustalla.

Kuntien ja maakuntien tiloissa ilmeneviin sisäilmaongelmiin on suhtauduttava vakavasti. Tarvitsemme kunnallisia sisäilma-asioihin keskittyviä neuvottelukuntia, joissa on poliittiset edustajat sekä edustukset eri asiantuntijaryhmistä. Neuvottelukunnan tehtävänä on seurata ja kartoittaa alueen koulujen ja päiväkotien tilannetta ja vaikuttaa poliittisella yhteistyöllä ja tahtotilalla nopeiden ratkaisujen syntymiseksi sisäilmaongelmissa. Väistötilojen kustannusten hillitsemiseksi tarvitsemme kuntien yhteisomistuksessa olevia kiertäviä väistötiloja.

6. PERUSOPETUKSESTA EI SAA TINKIÄ

Koulun merkitys lapsen elämässä on suuri. Siksi perusopetuksen riittävästä toimintaedellytyksistä on huolehdittava koko maassa. OECD:n selvityksen mukaan hyvät PISA-tulokset kasvattavat huomattavasti maan taloutta ja hyvinvointia pitkällä aikavälillä. Säästöjen sijaan kannattamme panostamista koulutuksen laatuun. Tämä sijoitus näkyy pitkällä aikavälillä suoraan BKT:n kasvuna.

Kuntien säästöpainneissa koulujen luokka- ja ryhmäkoot ovat kasvaneet. Kristillisdemokraatit haluavat panostaa pienempiin luokkakokoihin ja kasvattaa tuntikehyksiä kunnissa niin, että opettajilla on mahdollisuuksia tuki- ja jakotuntiin sekä pienryhmäopetukseen silloin, kun se on tarpeen.

Kannamme huolta oppimistulosten heikkenemisestä ja erityisesti siitä, että peruskoulun päättäneistä monilla on puutteelliset luku-, kirjoitus- ja matemaattiset taidot. Jopa 11 prosentilla peruskoulun päättäneistä on niin huono lukutaito, että se rajoittaa heidän elämänsä ja estää jatko-opinto- tai työnsaantimahdollisuuksia. Lukutaito on heikentynyt erityisesti huono-osaisten perheiden lapsilla ja pojilla enemmän kuin tytöillä. Maahanmuuttajilla lukutaito on rapistunut jyrkimmin. Kouluissa tarvitaan yksilöllisempiä mahdollisuuksia luku- ja kirjoitustaidon parantamiseen ja tasa-arvon toteutumiseen.

Hallituksen toteuttamat lähikoulu- ja inklusioperiaatteet ovat lähtökohtaisesti hyviä periaatteita. On hyvä, että lapset saavat käydä kouluaan lähellä ja eriyttämistä erityistarpeisten oppilaiden omiin ryhmiin tapahtuu mahdollisimman vähän. Inklusiomalli vaatii kuitenkin onnistuakseen merkittävästi nykyistä enemmän lisäresursseja oppilaiden tarpeisiin vastaamiseen. Oppilaalla on lakisääteinen oikeus riittävään oppimisen ja koulunkäynnin tukeen heti tuen tarpeen ilmetessä. Pienten koululaisten diagnosointi on leimaavaa, ellei tuen tarpeeseen pystytä vastaamaan.

Käytännössä lähikoulu- ja inklusioperiaatteet näyttävät johtaneen huomiota herättävään epäonnistumiseen joka puolella Suomea riittämättömän tuen vuoksi. Liian monessa kunnassa inklusiosta tuli säästökeino. Erityisen tuen tai tehostetun tuen tarpeessa olevat oppilaat eivät saa tarvitsemaansa tukea isossa lähikoululuokassaan, kaikkien

oppilaiden opetus häiriintyy, vanhemmat ovat tyytymättömiä ja opettajat uupuvat riittämättömyyteen ja keinottomuuteen. OAJ:n selvityksen mukaan 97 prosenttia opettajista oli sitä mieltä, ettei tuki toimi lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Muutosprosessissa keskitetyn järjestelmän vahva ja yksilöllistetty tuki ei siirtynyt lähikouluihin kuin pieneltä osaltaan. Inklusio- ja lähikoulumallin toteutuminen tulee pikaisesti selvittää ja laatia toimenpiteet tilanteen korjaamiseksi. Tarvittaessa erityisen ja tehostetun tuen resurssimäärät on kirjattava lainsäädännön tasolle.

Ellei koulu saa arkisen koulutyön edellyttämiä resursseja käyttöönsä, opettajat uupuvat ja menetämme ammattitaitoisen ja osaavan henkilökunnan. Opettajien hätähuuto on otettava tosissaan. Yhtä vakava huoli on lasten riittämätön tuki. Riittämätöntä tukea saavat lapset ja nuoret ovat huomattavasti kalliimpien ja mittavampien tukitoimien kohteina aikuisiässä, mikäli asiaan ei puututa.

Koulujen yksilökohtaiseen oppilashuoltoon tulee taata riittävät kouluterveydenhuollon, psykologien ja kuraattorien palvelut sekä monialaisen asiantuntijaryhmän tuki. Näillä resursseilla täydennetään oppilaan saamaa yleistä, tehostettua tai erityistä tukea. Liian monessa kunnassa oppilashuollon resurssit ovat riittämättömät. Kouluterveydenhoitaja voi olla koulussa vain osan viikosta ja koulupsykologille tai koulukuraattorille ei pääse, vaikka tarvetta olisikin. Kunnissa on kiireesti lisättävä oppilashuollon palveluja suositusten mukaiselle tasolle. Kouluissa on myös tarvetta sosiaali- ja perhetyön osaamiselle, sillä tarve tulee vastaan perheiden kanssa arkea eletessä.

Koulukiusaaminen on vähentynyt ja erityisesti se on vähentynyt peruskoulussa. Kouluterveyskyselyn mukaan vuonna 2017 peruskoulun kahdeksannen ja yhdeksannen luokan pojista 7 prosenttia ilmoitti tulevansa kiusatuksi koulussa säännöllisesti viikoittain. Tytöillä vastaava luku on 5 prosenttia. 8 prosenttia peruskoululaisista tytöistä ja 5 prosenttia pojista koki seksuaalista väkivaltaa. Luvut ovat laskeneet viimeisen kymmen vuoden aikana muutaman prosentin. Surullista on, että monet lapset ja nuoret kokevat, ettei kiusaamisesta kannata kertoa aikuisille. Koulukiusaamiseen on otettava nollatoleranssi ja aikuisten vastuulla on, että keinot kiusaamisen lopettamiseen löytyvät. Yhteiskunnan tehtävänä on turvata jokaiselle koululaiselle turvallinen koulupäivä.

Tämän päivän haasteena on lukiolaisten uupuminen, sillä liian moni lukiolainen uupuu työkuormansa alle. Mahdollisuus ylioppilaskirjoitusten rajoittamattomaan uusimiseen vähentää paineita ja luo uusia mahdollisuuksia korkeakouluvalintoihin. Samalla on huolehdittava siitä, ettei lukiokirjoituksiin valmentavat kurssit eriarvoista vähävaraisten mahdollisuuksia saada korkeakoulupaikkaa. Maksutonta itseopiskelumateriaalia ja lisäopetusta on oltava tarjolla kaikille.

Kristillisdemokraatit vaativat oman uskonnon opetuksen säilyttämistä osana perusopetustamme. Opetussuunnitelmassa uskonnon opetuksen tehtävänä on tarjota oppilaalle tietoja, taitoja ja kokemuksia, joista hän saa aineksia identiteetin ja maailmankatsomuksen rakentamiseen. Opetus antaa valmiuksia kohdata uskonnollinen ja eettinen ulottuvuus omassa ja yhteisön elämässä. Uskonnollinen lukutaito on yhä tärkeämpää lisääntyvän monikulttuurisuuden ymmärtämisessä. Perusopetukseen ja toisen asteen opetukseen tulee sisällyttää lisää opetusta, jossa oppilaat voivat keskustella omalle ikäluokalleen sopivista eettisistä ja moraalisisista kysymyksistä.

Islamin uskonnonopetukseen on tähän mennessä kiinnitetty valitettavan vähän huomiota. Opettajilta ei ole vaadittu pätevyyttä tai päteviä opettajia ei ole ollut tarjolla. Panostamalla islamin uskonnon opettajien koulutukseen voidaan vahvistaa musliminuorten yhteiskuntataitoja, lisätä integraatiota, yhteen sovittaa islamia ja demokratiaa sekä vahvistaa maltillista islamin tulkintaa ja näin ennalta torjua musliminuorten radikalisoitumista. Muslimiyhteisön kanssa on käytävä keskusteluja, jotta myös hyvin uskonnollisten muslimiperheiden lapset osallistuisivat koulussa järjestettyyn uskonnonopetukseen.

OECD:n tuoreen tutkimuksen mukaan jopa vanhempien koulutustaustaa ja sosio-ekonomista asemaa paremmin oppilaiden koulumenestystä selittävät oppilaan emotionaaliset ja sosiaaliset taidot. Perusopetukseen voitaisiin harkita lisättäväksi sosiaalisten taitojen ja elämännäköisyyden kurssi sekä arjen taloustaitojen pakolliset kurssit. Perusopetukseen tarvitaan myös parisuhde- ja perhekasvatusta. Taloustaitojen kurssia tarvittaisiin yläluokilla erityisesti nuorten ylivelkaantumisen ennaltaehkäisyyn.

Kristillisdemokraatit pitävät tärkeänä koulun yhteydessä järjestettävän kerho- ja harrastustoiminnan lisäämistä. Kunnan nuoris- ja harrastustoimintaa tulee suunnitella siten, että koululaisille tarjotaan toimintaa ennen kaikkea iltapäivisin, jolloin perheille jää enemmän yhteistä aikaa. Koulujen loma-aikoina on eri-ikäisille koululaisille tarjottava ohjattua toimintaa.

Koulutukseen pääsymahdollisuudet on tasavertaisesti turvattava kaikille. Kouluverkoston keskittäminen eriarvoistaa väestöä, ohjaa virheellisiin valintoihin ja turhiin keskeyttämiin. Kristillisdemokraatit haluavat lisätä aloituspaikkoja erityisesti niille aloille, joihin on paljon hakijoita ja joissa on työvoimapulaa. Näistä esimerkkeinä voi mainita vaikkapa lääketieteen, oikeustieteen, sosiaalityön ja psykologian opinnot.

6.1. Sukupuolikasvatus perusopetuksessa

Jokainen ihminen on ainutlaatuinen omana itsenään. Jokaisella tulee olla oikeus määritellä, millainen tyttö tai nainen, poika tai mies hän on. Suhtaudumme myönteisesti sukupuolisuuteen: tyttöjen tulee saada olla tyttöjä ja poikien poikia. Sukupuolineutraalista suhtautumisesta tulee siirtyä sukupuoliystävälliseen, kahden sukupuolen rikkauden ja erilaisuuden huomioivaan suhtautumiseen, jossa esimerkiksi poikien ja tyttöjen erilaisiin oppimisen tapoihin voidaan kiinnittää huomiota ja oppimiseroja kaventaa sen avulla.

Sukupuolia on biologisesta perimästä johtuen kaksi. Poikkeavuuksia on erittäin harvoin. Kokemus sukupuolisesta identiteetistä ja tavat ilmaista sukupuoli-identiteettiä vaihtelevat. Eri ikäkausina lapsi ja nuori voi haluta ilmentää vastakkaiseen sukupuoleen liitettyjä ominaisuuksia ja tämä tulee sallia luonnollisena kehitysvaiheeseen kuuluvana ilman lokerointia. Sukupuolen juridista vahvistamista koskevaa lainsäädäntöä (translakia) ei tule muuttaa siten, että juridisen sukupuolen vahvistamisen voisi tehdä vain omalla ilmoituksella ilman lääketieteellistä muutosprosessia. Emme myöskään kannata puberteettia jarruttavien hormonihoidojen ikärajan alentamista.

Kristillisdemokraatit haluavat selkeät säännöt perusopetuksen seksuaalikasvatukselle ja tasa-arvotyölle sekä seksuaalisia vähemmistöjä edustavien järjestöjen tekemälle työlle kouluissa. Lapsen identiteetin kasvu on vielä kesken, ja siksi lapsille on turvattu kasvurauha. Valtakunnallisen opetus suunnitelman perusteet ja tasa-arvotyöopas tulee päivittää vastaamaan tasa-arvolain käsitystä kahdesta sukupuolesta.

Lasten ja nuorten tervettä seksuaalikehitystä on tuettava heidän ikäänsä sopivalla, vastuulliseen seksuaalisuuteen ohjaavalla valistuksella ja neuvonnalla. Opetuksessa tulee painottaa sitä, että myös seksistä pidättäytyminen on jokaisen perusoikeus ja että irralliset seksisuhteet haittaavat ihmisen kehitystä sekä lisäävät sukupuolitautien ja sitä kautta myös lapsettomuuden riskiä.

6.2. Maahanmuuttaja perusopetuksessa

Eri kulttuuritaustoista tulleiden lasten erityistarpeet on otettava huomioon perusopetuksessa. Maahanmuuttajataustaisille lapsille on pyrittävä antamaan heidän äidinkieltensä opetusta. Nuorille maahanmuuttajille tulee olla tarjolla riittävästi perusopetukseen valmistavaa koulutusta, suomen kielen opetusta ja yksilöllisten koulutuspolkujen suunnittelua. Maahanmuuttajien työttömyys- ja ulkopuolisuusriskit ovat moninkertaisia verrattuna kantaväestöön.

Maahanmuuton kasvava volyyymi haastaa koulutusjärjestelmämme kaikilla asteilla. Koulutus on silta suomalaisen yhteiskuntaan ja työelämään. Suomessa koulutusta arvostetaan ja sen merkitys ymmärretään, mutta maahanmuuttajien koulutuksen osalta järjestelmämme on kankea. Tavoitteena tuleekin olla vähentää esteitä ja luoda räätälöityjä reittejä maahanmuuttajanuorten koulutusasteen nostamiseksi.

Kun tarkastellaan maahanmuuttajanuorten syrjäytymistä, voidaan todeta, ettei koulujärjestelmämme pysty palvelemaan ulkomaalaistaustaista väestöä yhtä hyvin kuin suomalaistaustaista väestöä riippumatta siitä, ovatko nuoret Suomessa syntyneitä ja suomalaiseen peruskouluun osallistuneita toisen polven ulkomaalaistaustaisia lapsia ja nuoria vai Suomeen lapsena tai nuorena muuttaneita. Tulvaisuudessa tällä voi olla merkittäviä seurauksia ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten elämänkuluissa ja tilanteen korjaamiseen tulisi kiinnittää huomiota.

Osa turvapaikanhakijoista on peruskouluikäisiä lapsia. On huolehdittava siitä, että opettajankoulutus, opettajien täydennyskoulutusmahdollisuudet sekä koulutuksen resurssit ovat ajan tasalla maahanmuuttajien määrään nähden. Opettajankoulutusta tulee kehittää vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin inklusiivisesta opetuksesta niin, että opettajilla on valmius ottaa huomioon kielellinen, kulttuurinen ja sosiaalinen inklusion tarve myös yleisopetuksen ryhmässä. Niin opettajien kuin rehtoreiden toiveisiin täydennyskoulutuksesta tulee vastata.

Maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavaa opetusta on lisätty nopeasti turvapaikanhakijoiden määrän kasvaessa. Valmistavan opetuksen opettajalle ei ole valtakunnallisesti määritelty kelpoisuusvaatimuksia. Opettajille on ennen kaikkea varmistettava riittävä tuki ja mahdollisuus tarvittavaan täydennyskoulutukseen, mutta myös kelpoisuusvaatimusten määrittely tarvitaan. Resursseista on huolehdittava. Huolimatta kasvaneesta volyyymistä, oppilaita ei pidä siirtää liian varhaisessa vaiheessa yleisopetuksen ryhmiin. Liian varhain toteutettuna siirto voi heikentää oppilaan koulumenestystä pysyvästi ja vaikeuttaa kotoutumista. Jotta yleisopetukseen siirtyville maahanmuuttajaoppilaille voidaan varmistaa riittävä tuki, myös yleisopetuksen ryhmissä on kiinnitettävä erityistä huomiota ryhmäkokoon. Koulukiusaamisen ehkäisemiseen ja monikulttuuristen opetusryhmien ryhmäyttämiseen on panostettava kotoutumisen edistämiseksi.

Kielitaito luo osallisuutta. Suomen tai ruotsin kielen mahdollisimman ripeä oppiminen edistää osallisuutta suomalaisen yhteiskuntaan, siksi opetuksen tulee alkaa aikaisessa vaiheessa. Myös oppilaan oman äidinkielen oppiminen on merkityksellistä niin toisten kielten oppimisen kuin oman identiteetin rakentamisen näkökulmasta.

Valtiontalouden tarkastusviraston tutkimuksen mukaan maahanmuuttajataustaisten oppimistulokset ovat heikompia kuin kantasuomalaisten. Erityisesti raportti kiinnittää huomiota toisen polven maahanmuuttajien oppimistuloksiin. Heillä ei kyse ole enää peruskielitaidosta, joka on jo hyvällä tasolla. On tärkeää selvittää, mitkä tekijät tulokseen vaikuttavat ja miten oppimistuloksia voidaan parantaa, ja millä keinoilla lisätään syväoppimisen edellytyksiä, yhteiskunnallista osallisuutta ja identiteetin eheää rakentumista. Koulutusjärjestelmäämme tulee kehittää tutkimusperusteisesti niin, että se tukee paremmin myös toisen ja kolmannen polven maahanmuuttajien oppimista.

Nykyinen peruskoulu korostaa kodin ja koulun yhteistyöstä, mikä onkin tärkeää. Väliinputoajia voivat kuitenkin juuri tästä syystä olla ne lapset, joiden kotona lapsen koulumenestykseen ei syystä tai toisesta kiinnitetä huomiota eikä esimerkiksi koulutehtäviin anneta kannustusta ja apua. Maahanmuuttajavanhemmille suomalainen koulumaailma on vieras eikä tukea lapselle ole helppoa antaa, vaikka tahtoa olisikin. Koulussa järjestettäviin vanhempaintapaamisiin voi saapua poikkeuksetta perheen isä, vaikka lasten koulunkäynnistä vastaisi perheen arjessa yksinomaan äiti. Maahanmuuttajalasten koulutustason nostaminen vaatii myös äitien kielitaitojen ja koulutustason nostamista.

Arkinen ratkaisu maahanmuuttaja lasten tukemiseksi ovat niin sanotut läksykerhot, joista hyötyvät myös kantasuomalaiset lapset. Läksykerhojen merkitys voi olla iso apu lapselle, joka kotona ei välttämättä saa ohjausta opiskeluun. Kolmas sektori voidaan ottaa entistä vahvemmin mukaan toimijaksi läksykerhojen järjestämiseen. Esimerkiksi urheiluseura, 4H-kerho tai eläkeläisyhdistys voisi ottaa hoitaakseen läksykerhon pari kertaa viikossa, ja saada kunnalta vastikkeeksi yhdistyksen toimintaan ylimääräisen porkkanan. Näin työ perustuu vapaaehtoisuuteen, mutta hyödyttää samalla harrastustoimintaa. Erityisenä haasteena näemme nuorten maahanmuuttajien kotouttamisen, mikäli aiempaa koulutusta ei ole. Aikuisille suunnatun perusopetuksen tarjonta on vähäistä ja polku tutkintoihin pitkä. Maahamme on lisättävä mahdollisuuksia peruskoulun nopeutettuun suorittamiseen oppivelvollisuuden päätyttyä. Tästä hyötyisivät niin nuoret kuin kotona lapsiaan hoitavat äidit.

Ammatilliseen koulutukseen valmistavaa koulutusta tarvitaan lisää. Maahanmuuttajille tulee antaa riittävä tuki opintoihin, mutta se ei saa olla pois nykyisistä erityisopetusresursseista. Myös oppisopimuskoulutusta on kehitettävä maahanmuuttajien koulutusmuotona. Oppisopimuskoulutus mahdollistaa kielen oppimisen ja työkokemuksen kartuttamisen. Tällä hetkellä oppisopimukseen hakeutuvilta edellytetään todella hyvää kielitaitoa. Näitä ennakkovaatimuksia tulee väljentää ja järjestää koulutuksen yhteyteen suomen kielen opetusta.

Monilla Suomeen saapuvilla turvapaikanhakijoilla on ammatillista osaamista tai korkeaa koulutusta kotimaastaan. Tämä osaaminen on pyrittävä valjastamaan käyttöön kehittämällä opintokokonaisuuksia, joilla osaaminen tai tutkinto voidaan todentaa tai päivittää suomalaisia vaatimuksia vastaavaksi.

6.3. Kristilliset koulut lisäävät valinnanvapautta

Yksityiset kristilliset koulut ja päiväkodit täydentävät tärkeällä tavalla julkista esi- ja perusopetusta. Ne rikastuttavat perusopetusta tarjoamalla maailmankatsomuksellisen vaihtoehdon perheille.

Yksityiskoulujen opetuksenjärjestämislupia koskien lakiin tulee kirjata pitävät ohjeet ja säädökset, joihin luvat perustuvat. Lupien tulee perustua näihin säädöksiin, ei kulloinkin valtaa pitävän hallituksen kokoonpanoon tai istuvan ministerin arvomaailmaan. Toimintansa vakiinnuttaneille kouluille, jotka jo täyttävät kaikki sivistykselliset, alueelliset ja taloudelliset kriteerit, tulee myöntää pysyvät luvat opetuksen järjestämiseen. Myös kristillisten koulujen kasvua estävät oppilasmäärärajoitukset tulee poistaa. Yksilön valinnanvapaus tulee olla pohjana kristillisten koulujen luvissa. Vanhemmille tulee antaa oikeus päättää lapsensa hengellisestä kasvatuksesta. Tämä oikeus vanhemmille annetaan myös kansainvälisissä lapsen oikeuksia käsittelevissä sopimuksissa, joihin Suomi on sitoutunut. Kristilliset koulut tuovat syvältä kumpuavaa, keskeistä suomalaista kristillistä kulttuuriperinnettä tunnetuksi perusopetuksessaan. Tätä oikeutta haluamme puolustaa.

Yksityisen perusopetuksen järjestäjien kotikuntakorvauksesta vähennettävä kuuden prosentin rahoituksen leikkuri tulee poistaa. Myös investointien arvonlisävero-kohtelu tulee korjata yksityiskoulujen osalta tasa-arvoiseksi muihin opetuksenjärjestäjiin verrattuna.

6.4. Miелensuojaa mediatulvassa

Lasta tulee suojella haitalliselta ja hänen kehitystasoonsa nähden ennenaikaiselta tiedolta. On tärkeää, että nuoret oppivat liikkumaan internetin maailmassa turvallisesti, arvioimaan kriittisesti tarjolla olevaa tietoa ja käsittelemään dokumentaarisen ja fiktiivisen kuvauksen eroja ja merkityssisältöjä. Myös viestimien on omassa sisällöntuotannossaan edistettävä mediakriittisyyttä.

Lapset ja nuoret elävät arkeaan somen, youtube-videoiden, elokuvien ja pelien maailmassa. Tämän maailman keskellä he tarvitsevat rajoja ja sen ymmärtämistä, mitä seurauksia rajojen ylittämällä on. Kouluissa tulee opettaa esimerkiksi pornon ja väkivaltapeliin haitallisuudesta lapsen kehitykselle ja käyttäytymiselle.

Sosiaalisella medially on yhä tärkeämpi rooli lasten ja nuorten arjessa. Parhaimmillaan se tarjoaa keskustelualustan ja luo yhteyksiä, pahimmillaan se luo riippuvuutta, toimii kiusaamisen forumina ja mittaa nuoren arvoa omista ja toisten silmissä. Kouluissa tarvitaan somekasvatusta. Rajat sopivan ja sopimattoman välillä, riippuvuuden ehkäiseminen, oikeudet kuvien julkaisemiseen tai kiusaamisen ehkäiseminen ovat niitä tärkeitä asioita, joita on hyvä käydä kouluissa läpi.

7. KETÄÄN EI SAA PÄÄSTÄÄ SYRJÄYTYMÄÄN

Enemmistö suomalaisnuorista voi paremmin kuin koskaan. Samaan aikaan osa nuorista voi entistä huonommin ja vakavat ongelmat kasaantuvat. Suomella ei ole varaa päästää yhtään nuorta syrjäytymään. Hyvinvointimme tulevaisuus riippuu nuorista.

Heikko koulumenestys on riski syrjäytymiselle. Koulupudokkaista suurin osa on poikia. Miehillä on aliedustus myös korkeakouluissa. Kasvatuksessa ja koulutuksessa tuleekin nykyistä paremmin huomioida poikien erilainen oppiminen.

Syrjäytyminen koulutuksesta ja työelämästä alkaa jo varhain. 20-24 -vuotiaista nuorista oli koulutuksen ulkopuolella työttömänä tai työvoiman ulkopuolella yhteensä 18,3 prosenttia vuonna 2015. Vastaava osuus OECD-maissa oli 17 prosenttia. Nuorten miesten kohdalla tilastot ovat karuja. Kun verrataan vuosia 2005 ja 2015, nuorten miesten kohdalla on havaittavissa merkittävä muutos. Koulutuksen ulkopuolella työttömänä tai työvoiman ulkopuolella oli vuonna 2005 nuorista miehistä 12,2 prosenttia ja vuonna 2015 luku oli noussut 21,1 prosenttiin. Tämä edustaa OECD-aineiston kuudenneksi korkeinta lukua. Syrjäytyneitä nuoria on 15–29-vuotiaiden ikäluokasta noin 5 prosenttia, joista kaksi kolmasosaa on miehiä.

Vaikuttavin keino vähentää syrjäytymistä on toisen asteen koulutuksen kattavuuden parantaminen. Nuorten pääsystä toisen asteen koulutukseen on huolehdittava nykyistä paremmin. Ketään ei saa päästää syrjäytymään. Ammattiosaaaminen estää parhaiten nuorten syrjäytymisen. Koulutuspaikkojen leikkaukset on peruutettava, ja huolehdittava siitä, että jokainen pääsee kouluttautumaan. Syrjäytymisen näkökulmasta osallisuus ja harrastaminen on tärkeää. Jokaiselle nuorelle tulee turvata mahdollisuus ainakin yhteen harrastukseen. Nuorille tarvitaan myös kohtuuhintaisia asuntoja ja asuntoneuvontaa. Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden saaminen matalalla kynnyksellä ja nopeasti on turvattava jokaisessa maakunnassa.

Kristillisdemokraatit ei kannata oppivelvollisuuden laajentamista ja pakollista toista astetta. Haluamme rakentaa mahdollisuuksien Suomea, jossa myös vaikkapa suoraan peruskoulusta töihin haluavalla ja pääsevällä on tähän mahdollisuus. Kouluallergisten kohdalla koulupakko on huono väline – siihen tarvitaan muita keinoja.

Toisen asteen maksut eivät saa tulla kenellekään opintojen esteeksi. Itse opetus on toisella asteella maksutonta, mutta kustannuksia syntyy koulukirjoista ja muusta oppimateriaalista sekä tutkintomaksuista satoja, jopa tuhansia euroja vuodessa. Pienituloiselle perheelle kustannukset saattavat olla esteenä opintoihin osallistumiselle. Pienituloisia perheitä tulee tukea kattamalla kaikki koulumaksut sosiaaliturvajärjestelmän kautta.

Moni nuori putoaa tyhjän päälle perusopetuksen tai toisen asteen jälkeen. Matalan kynnyksen eteen päin ohjaavia palveluita, kuten Ohjaamo-toimintaa tulee olla tarjolla riittävän tiheästi maakuntaudistuksen jälkeen.

8. HYVINVOINTIPALVELUT PERHEIDEN TUKENA

Lasten ja lapsiperheiden palvelut tulee toteuttaa lähellä perheitä, matalalla kynnyksellä, ennaltaehkäisten ja varhaisen tuen periaatteella. Maakuntiin perustettavissa perhekeskuksissa tulee olla joustavasti saatavissa perheiden tarpeiden mukaista tukea neuvoloista ja perheneuvonnasta matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluihin. Perhekeskuksissa tulee yhdistyä maakunnan, kuntien, järjestöjen ja seurakuntien perheiden hyvinvointiin tähtäävää toimintaa. Apua parisuhteen kriiseihin, uupumiseen tai lasten kasvatuksen ongelmiin tulee olla helposti tarjolla. Toimintaa haittaavat säästöt keskeisissä hyvinvointipalveluissa ovat koituneet ja koituvat kustannuksiksi mm. lastensuojelutyössä ja erikoissairaanhoidossa.

Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointipalveluja tulee kehittää niin sosiaali-, terveys- kuin opetustoimenkin osalta. Kehittämisen lähtökohtina tulee olla asiakas- ja tarvelähtöisyys, ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen.

Kristillisdemokraatit vaativat lapsiperheiden kotipalvelun lisäämistä edelleen koko maassa. Kotipalvelu voi olla tarpeen vauvan syntyessä, vanhemman sairastuessa, vanhempien erotilanteessa tai lapsen pitkäaikaistaudin tai vamman vuoksi. Kotiavulla voidaan auttaa uupunutta perhettä pahimpien ongelmien yli. Kun elämänhallinta on heikentynyt lapsiperheen arjen keskellä, kotipalvelulla annettu konkreettinen lastenhoito-, siivous- tai ruoanlaittoapu voi kantaa vaikeimman yli ja auttaa vanhempia tai vanhempaa selviämään itse kasvatusvastuustaan. Erityisesti tukea tarvitaan yksinhuoltajille, uusperheille, monilapsisille perheille sekä lähisuhdeväkivaltaa kokeneille perheille. Palvelusetelijärjestelmää tulee kunnissa laajentaa koskemaan myös lapsiperheiden kotipalvelua. Ennaltaehkäisevän perhetyön avulla voidaan saavuttaa suuria säästöjä yhteiskunnalle.

Kristillisdemokraatit vaativat panostamista lasten ja nuorten matalan kynnyksen mielenterveyspalveluihin. Sote-keskusten peruspalveluissa tulee olla nykyistä paremmat mahdollisuudet hoitaa lasten lieviä ja keskivaikeita mielenterveyshäiriöitä. Toimintaa tulee kehittää perhekeskeisen työotteen, hoidon jatkuvuuden ja moniammatillisen työn suuntaan. Yhteistyön koulupsykologien kanssa tulee olla sujuvaa.

Sote-palveluiden siirtyessä maakuntiin on huolehdittava neuvoloiden ja kouluterveydenhuollon resurssien riittävästä ja mahdollisuudesta tarjota matalan kynnyksen palveluja varhaisessa vaiheessa. Lasten ja nuorten terveyden edistäminen tukee syrjäytymisen vastaista työtä.

8.1. Lasten ja nuorten terveyden edistäminen

Suomalaislasten terveydentila on kansainvälisissä vertailuissa todettu erittäin hyväksi. Neuvola- ja kouluterveydenhuollon järjestelmämme toimivat hyvin ja ne ovat pystyneet hyvin havaitsemaan ajoissa lasten ja nuorten sairauksia. Suomessa on maailman mitassa tehokas neuvolaverkosto. Valitettavasti neuvolapalvelujen laatu ja määrä riippuvat perheiden asuinkunnasta. Maakunnan tilanteessa haluamme neuvolapalveluiden säilyvän kokonaan maakunnan oman liikelaitoksen tuottamana palveluna. Neuvolapalveluiden saatavuus ei saa heiketä järjestämisvastuun siirtyessä kunnalta maakunnalle. Sen sijaan maakunnan tasolla on turvattava yhdenvertaiset palvelut ja helppo saatavuus myös haja-asutusalueilla.

Kouluterveydenhuolto on yhdessä muun oppilashuoltohenkilöstön kanssa avainasemassa havainnoimassa kouluikäisten vointia ja etsittäessä helpotusta pahoinvointiin. Kouluterveydenhuoltoon kohdistuvat leikkaukset sopivat huonosti yhteen kasvavan pahoinvoinnin kanssa. Läsnä oleva, kiireetön ja välittävä terveydenhoitaja on erittäin tarpeellinen osa kouluikäisten terveyden edistämistä. Kouluterveydenhuollon toimintatapoja tulee kehittää varhaisen auttamisen, perhekeskeisen ja moniammatillisen työotteen ja hoidon jatkuvuuden kautta.

Ylipaino on yhä useamman lapsen ongelma, ja siirtyy helposti aikuisikään mukana, ellei siihen reagoida. Koululaisten liikuntaa on lisättävä edelleen. On myös huolehdittava koulumatkojen turvallisuudesta ja koulujen riittävästä läheisyydestä, jotta hyötyliikuntaa saadaan lisättyä. Vanhempia voisi rohkaista kannustamaan lapsiaan kävelemään tai pyöräilemään kouluun. Kouluilla voisi iltapäivisin olla myös enemmän tarjolla erilaisten liikuntajärjestöjen tarjoamia harrastusmahdollisuuksia, joihin voisi pienellä korvauksella osallistua. Oppilaitosten ja liikunta-alan organisaatioiden yhteistyötä liikuntakasvatuksen kehittämiseksi tulee lisätä.

Koulujen päihdevalistus on saanut aikaan tuloksia; alkoholinkäyttö ja tupakointi on nuorten keskuudessa vähentynyt. Toisaalta nuuskan käyttö on lisääntynyt erityisesti poikien keskuudessa. Koska varhainen tupakointi ja nuuskan käyttö altistavat muiden päihdeiden käytölle, on tupakan ja nuuskan vastaista valistusta jatkettava. Laissa määritelty koulualueen savuttomuus ja sen valvonta ovat tärkeä osa terveisiin elintapoihin kasvamisesta. Myös nuuskan käyttö tulee kieltää kouluissa ja kunnan harrastustiloissa. Nuuskan maahantuonnin rajoituksia tulee kiristää vähentämällä henkilökohtaiseen käyttöön tuotavan nuuskan määrää sekä säätämällä nikotiinipitoisuudelle sallittu enimmäismäärä. Poliisin ja tullin tulee lisätä valvontaa ja puuttua laittomaan kauppaan. Nuuskan käyttöä koulujen alueella ja harrastusryhmissä tulee myös valvoa. Nuuskan käytön osalta tehokasta ennaltaehkäisevää työtä voidaan tehdä kouluterveydenhoidon ja kouluhammaslääkärin tarkastuksissa.

Tutkimus osoittaa, että runsas alkoholinkäyttö muuttaa nuorten aivojen rakennetta. Alkoholia paljon käyttävien nuorten aivojen harmaan aineen tilavuus pienenee ja alkoholinkäytön jatkuessa pitkään muutokset jäävät pysyviksi. Harmaan aineen muutokset aivoissa ovat yhteydessä muistihäiriöihin ja jopa mielenterveysongelmiin. Koska alkoholinkäytön lopettaminen tai sen merkittävä vähentäminen voi korjata aivoissa tapahtuneita muutoksia, nuorten alkoholinkäyttöön tulee puuttua ajoissa ja sitä tulisi aktiivisesti seuloa terveydenhuollossa.

Päihdeongelmaisten nuorten hoito edellyttää riittäviä säädöksiä ja resursseja. Päihdeistä eroon haluaville nuorille on oltava tarjolla matalan kynnyksen palveluja lähipalveluina. Nuorille on myös mahdollistettava pääsy hoitoon ilman jonotusta. Lisäksi tarvitaan laki alaikäisten tahdosta riippumattomasta päihdehoidosta. Yhtenäinen nuoria päihdeidenkäyttäjiä koskeva erityislaki helpottaisi päihderiippuvaisten nuorten auttamista.

Lastensuojelulakia on korjattava niin, että viranomaisten tulee ilmoittaa vanhemmille alaikäisen huumeiden käytöstä. Laki huumeetesteistä kouluissa tulee saada voimaan. Testauksella voidaan todeta nopeasti lapsen ja nuoren huumeitten käyttö ja puuttua tilanteeseen ennen kuin ongelmat pahenevat.

Alkoholin, tupakan, nuuskan ja huumeiden välittäminen alaikäisille on tavanomaista. Alaikäisen kuollessa tai vammautuessa alkoholin tai huumeiden käytön seurauksena, tulee aina selvittää, kuka alkoholin tai huumeiden on nuorelle välittänyt ja aikuinen on saatettava myös vastuuseen rikoksesta. Päihdeiden välittämistä nuorille tulee aktiivisesti valvoa ja yleistä ilmapiiä teon tuomittavuuden ja tekijän ilmiannon puolesta on vahvistettava.

Lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon erityistarve on edelleen voimakkaassa kasvussa. Nuoriso- ja lastenpsykiatrian avopalvelut ovat riittämättömiä, samoin alueelliset erot ovat suuria. Hoitoon pääsyä odoteltaessa sairaus monesti pahenee ja aiheuttaa huomattavasti vakavampia seurauksia kuin, jos hoito aloitettaisiin viivytyksettä. Henkisen ja fyysisen terveyden hoidon tulisi olla tasavertaisesti järjestettyjä. Kristillisdemokraatit edellyttävät riittäviä resursseja lasten ja nuorten psykiatriseen hoitoon ja sotekeskusten matalan kynnyksen mielenterveyspalveluihin.

Henkisestä tai fyysisestä väkivallasta kärsivien perheiden tilanne on pystyttävä tunnistamaan varhaisessa vaiheessa ja annettava perheen kaikille jäsenille heidän tarvitsemaansa apua. Väkivalta on kaikkien ikä-, koulutus- ja sosiaali-ryhmien ongelma ja jää hyvin usein piiloon. Yhteiskunnalliset ongelmat, työttömyys ja heikko koulutustaso nostavat riskiä väkivaltakäyttymiseen. Ylemmissä sosiaaliluokissa väkivalta taas pysyy paremmin piilossa ja siitä ilmoitetaan harvemmin poliisille. Väkivaltaa esiintyy muissa perhesuhteissa selvästi avioliittoa enemmän.

Vuonna 2016 perhe- ja lähisuhdeväkivaltatapauksia oli yhteensä 8800, uhreja oli yhteensä 6900. Perheväkivallan uhreista yleensä noin neljäsosa on alaikäisiä. Vanhempiansa pahoinpitelemäksi joutui 809 alle kouluikäistä lasta. Näistä rikoksista noin kolmasosa on naisten tekemiä ja kaksi kolmasosaa miesten tekemiä. 7-18-vuotiaista joutui perheväkivallan kohteeksi 2343 lasta. Valtaosa, eli 1852 väkivaltatapauksista oli fyysisiä pahoinpitelyjä, 113 oli laittomia uhkauksia ja 111 seksuaalirikoksia. Vakava väkivalta tulee hyvin poliisin tietoon, sen sijaan lievän väkivallan ilmitulo on sattumanvaraista. Lapsiin kohdistuva väkivalta jää suurelta osin piiloon.

Euroopan neuvoston yleissopimus lasten suojelemisesta seksuaalista hyväksikäyttöä ja seksuaalista väkivaltaa vastaan tulee saattaa viivytyksettä voimaan. Yleissopimuksen määräysten täytäntöönpano maassamme edellyttää monia viranomaistoimia ja joitakin lainsäädäntötoimia, jotka vahvistavat lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsiin kohdistuvan seksuaalisen väkivallan ehkäisemistä ja torjuntaa. Yleissopimus edellyttää myös kansainvälisen yhteistyön vahvistamista lasten suojelemiseksi.

8.2. Lastensuojeluun tarvitaan lisäresursseja

Lastensuojelussa on korostettava ennaltaehkäisevää ja perhekeskeistä ratkaisutapaa. Lasta tulee ensisijaisesti suojella tukemalla hänen vanhempiansa mahdollisuuksia huolehtia hänestä. Tulokellinen lastensuojelu edellyttää riittävän huomion kiinnittämistä koko perheen tarpeisiin. Lastensuojelun painopistettä tulee siirtää ennaltaehkäiseviin palveluihin, jotta raskailta huostaanotoilta voidaan välttyä. Näin säästetään sekä inhimillisiä että taloudellisia kustannuksia.

Lastensuojelun avohuollon toimenpiteinä tulee käyttää monipuolisia, perheen tarpeisiin räätälöityjä ratkaisuja. Perheille voidaan tarjota sosiaaliohjaajan tai sosiaalityöntekijän tukea, kunnallista tai yksityistä varhaiskasvatusta, perhepäivähoitoa, lapsiperheiden kotipalvelua, tukea asumiseen tai ammatin hankkimiseen, lapsen kuntoutusta tukevia terapiapalveluja, perhetyötä ja kuntoutusta, vertaisryhmätoimintaa, päihde- ja mielenterveyspalveluja, loma- ja virkistystoimintaa, sijoitusta avohuollon tukitoimena, tukiperheitä tai tukihenkilöitä. Keskeistä on moniammatillinen perheen tarpeiden kartoitus ja avun räätälöinti. Avohuoltoon voidaan panostaa, sillä yhden vuoden laitossijoitus maksaa saman verran kuin seitsemän vuoden intensiivinen perhetyö tai 3000 tunnin kotipalvelu.

Lastensuojelun suurimpia ongelmia on liian pienet henkilöresurssit. Työmäärä on kohtuuton, vaihtuvuus on suurta, palkkataso ei vastaa työn vaatavuutta eikä sijaisia saada. Lastensuojelun tärkeimpiä toimenpiteitä on lisätä sosiaalityöntekijöiden koulutusmääriä reilusti, nostaa sosiaalityöntekijöiden palkkaa ja helpottaa sijaisten kelpoisuusvaatimuksia siirtymäajaksi. Toimiva lastensuojelu -selvitysryhmän saamien ehdotusten mukaan sopiva sosiaalityöntekijän asiakasmäärä on noin 20–50 asiakasta, mutta käytännössä asiakkaita voi olla yli sata yhtä sosiaalityöntekijää kohti. Tarvitsemme sitovia henkilöstömitoituksia lastensuojelun sosiaalityöhön sekä perhetyöhön, jotta inhimillinen työmäärä ja alan työntekijöiden mahdollisuudet laadukkaaseen työhön voidaan varmistaa. Myös sosiaalihuollon ja lastensuojelun sosiaalityön työnjakoa tulee selkeyttää päällekkäisyyksien poistamiseksi.

Yhteiskunnalliseen pahoinvoinnin lisääntymiseen tulee puuttua. Keskeisimpiä lapsen sijoitusta ennustavia tekijöitä ovat vanhempien kouluttamattomuus, äidin mielenterveysongelmat, äidin yksinhuoltajuus lapsen syntymän hetkellä, sekä perheen taloudelliset vaikeudet. Kuntaliiton laajassa selvityksessä jopa kolmasosa sosiaalityöntekijöistä arvioi sijoittavansa usein lapsia kodin ulkopuolelle, koska lapsen mielenterveyspalvelut eivät ole järjestyneet. Nuorten kouluttamisella, hyvillä mielenterveyspalveluilla ja lapsiperheiden taloudellisen tilanteen helpottamisella voidaan siten vähentää myös huostaanottoja.

Maakunta- ja soteuudistuksen täytäntöönpanossa tulee vahvistaa perustason mielenterveys-, kasvatusta- ja neuvolapalveluja, jotta varhainen tuki lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä vanhemmuuteen on helposti saatavilla.

Huostaan otetuille lapsille tulee pyrkiä ensisijaisesti löytämään perhehoitopaikka sijoitusperheessä. Alle kolmivuotiaiden osalta vallitsee eurooppalaisittain selvä yksimielisyys siitä, että pikkulasten sijoittaminen laitoksiin useiksi kuukaudeksi aiheuttaa peruuttamatonta vahinkoa lapselle. Alle kolmivuotiaiden laitoshoidolle tulee asettaa täyskielto selvitysvaihetta lukuun ottamatta.

Suomessa sijoitusten kestot ovat yleensä pitkiä. Monet kasvavat sijaisperheissä vauvasta aikuiseksi asti. Sijaisperheistä on pulaa ja sijaisperheiden määrän lisääminen edellyttää perhehoitotyötä tekevien sijaisvanhempien aseman parantamista. Perhehoitopalkkion suuruuteen on kiinnitettävä huomiota, jotta se vastaisi paremmin hoidon vaativuutta ja sitovuutta. Perhehoitajien työttömyys-, sairaus- ja vakuutusturvaa tulee parantaa. Toimeksiantosuhteisella perhehoitajalla ja lapsen oheishuoltajana toimivalla sijaisvanhemmalla tulisi olla oikeus kahden vuoden hoitovapaaseen lapsen sijoituksen jälkeen riippumatta sijoitetun lapsen iästä. Mahdollisuus kunnon työttömyysturvaan helpottaisi myös perhehoitajien saatavuutta.

Lastensuojelulain periaatteena on sijaishuollossa olevan lapsen oikeus palata biologiseen perheeseensä heti kun sen on mahdollista. Toisaalta laki edellyttää, että perheen jälleenyhdistämisen tulee aina olla lapsen edun mukaista. Perheen saamista huostaan otetuille lapsille vaikeuttaa pelko biologisten vanhempien vaatimuksista ja lapsesta luopumisesta myöhemmin. Lapsen edun arvioinnin tulee olla keskeistä arvioitaessa sijoituksen purkua tai toistuvaa sijoitusta. Lähtökohtana tulee pitää lapsen oikeutta mahdollisimman pysyvään vanhemmuuteen ja kasvuympäristöön. Haluamme lisätä lainsäädäntöön mahdollisuuden pysyvään huostaanottoon silloin, kun lapsi joudutaan jo aivan pienenä ottamaan huostaan vanhempien erittäin vakavien ongelmien vuoksi. Samassa tilanteessa viranomaisilla tulisi olla myös mahdollisuus suositella adoptiota vaihtoehtona.

Sukulaissijaisvanhemmuuteen on tarpeen kiinnittää huomiota, sillä sukulaissijoituksissa taloudellisen tuen vähäisyys ja kirjavuus aiheuttavat ongelmia. Sukulaissijaisperheiden ohjausta ja tukea tulee kehittää samanarvoiseksi muiden sijaisperheiden kanssa asuinkunnasta riippumatta.

Turvakotijärjestelmää tulee kehittää lainsäädännössä sosiaali- ja terveydenhuollon erityispalveluksi, jonka riittävät taloudelliset resurssit turvataan niiden ylläpitämiseksi. Maahamme tarvitaan myös salainen turvakoti, jonka sijaintipaikka vaihtuu säännöllisesti. Salaista turvakotia tarvitaan erityisesti väkivallan kulttuurisista muodoista kärsiville (kunniaväkivalta, pakkoavioliitto ja ihmiskauppa).

Vuonna 2016 lastensuojelun avohuollon piirissä oli 57 784 lasta. Kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli 17 330. Huostaan otettuja lapsia oli 10 424. Kiireisiä huostaanottoja tehtiin 3 529 kappaletta. Vuonna 2016 tehtiin 121 372 lastensuojeluilmoitusta.

8.3. Vammaisten lasten erityistarpeet

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus tuli Suomea sitovaksi vuonna 2016. YK:n lapsen oikeuksien sopimus koskee yhdenvertaisesti myös vammaisia lapsia. Vammaisyleissopimus on erittäin merkittävä vammaisten lasten kannalta. Sopimuksen mukaan vammaisten lasten tulee voida nauttia kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa. Kaikissa vammaisia lapsia koskevissa toimissa on otettava ensisijaisesti huomioon lapsen etu.

Vammaisen ja pitkäaikaissairaana lapsen vanhemman asemassa on paljon parantamista. Neuvonnan, tuen ja palveluiden saaminen edellyttää taistelua lapsen oikeuksien puolesta. Oman työn ja toimeentulon sekä sairaan tai vammaisen lapsen tarpeista huolehtimisen yhdistäminen on monessa perheessä vaikeaa. Kotihoidon tukea tulee laajentaa vammaisen lapsen vanhemmalle lapsen kouluikänsä saakka lapsen tarpeen niin vaatiessa. Vammaisten lasten kohdalla tulee vanhemmalle taata oikeus jäädä pois työstä hoitamaan myös yli 10-vuotiasta sairastunutta lasta.

Vaikeavammaisten lasten osallistuminen aamu- ja iltapäiväryhmiin avustettuna onnistuu usein hyvin, jos ryhmä on olemassa. Kaikissa kunnissa aamu- ja iltapäiväryhmiä ei valitettavasti järjestetä. Tämä vaikeuttaa esimerkiksi näkövammaisten lasten ja heidän vanhempiansa arkea. Vaikeavammaisille lapsille tulee turvata lakisääteinen mahdollisuus aamu- ja iltapäivätoimintaan.

Vaikeavammaisella on oikeus henkilökohtaiseen avustajaan. Tavoiteltavaa on, että sama henkilö toimisi kouluavustajana ja henkilökohtaisena avustajana vapaa-aikana. Myös vammaisten tukihenkilöiden palkkaamista olisi kehitettävä. Vaikeavammaiselle nuorelle on taattava mahdollisuus itsenäiseen elämään, joka toteutuu täydemmin esimerkiksi kotoa poismuuton ja henkilökohtaisen avustajan kuin lapsuudenkotiin jäämisen ja omaishoidon turvin. Vammaiselle vanhemmalle on turvattava mahdollisuus hoitaa omaa lastaan tarpeellisista tukimuodoista huolehtimalla.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistuksessa käyttöön otettava henkilökohtainen budjetti voi tarjota hyvän mahdollisuuden räätälöityihin ratkaisuihin, kunhan varmistetaan sen riittävä taso ja joustavuus. Omaishoidon tuen ja henkilö-

kohtaisen budjetin suhde on laissa täsmennettävä. Omaishoidon tukea ei tule sisällyttää henkilökohtaiseen budjettiin, jotta omaishoidettavan muut tarpeet voidaan täyttää omaishoitajan palkkiosta tinkimättä. Henkilökohtaiseen budjettiin tulee sisällyttää kaikki omaishoidettavan tarvitsemat palvelut, sen sijaan omaishoitajan palkkio ja jaksamisen resurssit tulee päättää erikseen. Uudistuksessa on huolehdittava siitä, että omaishoidon tukeen suunnataan riittävät voimavarat ja maakunnilla on riittävät resurssit henkilökohtaisiin budjetteihin ja niiden lisäyksiin tai muutoksiin myös kesken vuotta.

Kestävää lähimmäisyyttä jo 60 vuotta

Tämän ohjelman kirjoittamisen vuonna, eli vuonna 2018, Kristillisdemokraattinen puolue täyttää 60 vuotta. Juhlimme teemana on kestävää lähimmäisyyttä. Teemamme kertoo siitä, että arvopohjamme kestää aikojen koetuksissa ja antaa niin yksilöille kuin yhteisöillekin kestävän eettisen perustan ja toivon tulevaisuudesta. Kristillisdemokraattisiin arvoihin on aina kuulunut lähimmäisistä huolen pitäminen.

Kristillisdemokraattien perhepoliittinen ohjelma katsoo laajasti koko perhettä; lapsia, nuoria, vanhempia ja isovanhempia. Ohjelma näkee perheen hyvinvoinnin koko yhteiskunnan hyvinvointia kannattelevana peruspilarina, jonka horjuttaminen vaarantaa vakavasti koko yhteiskunnan tulevaisuutta. Tästä syystä haluamme tarjota keinoja perheiden tukemiseen ja lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämiseen. Jaamme yhteisen huolen yhteiskuntamme kristillisen arvopohjan murenemisestä ja siitä johtuvasta kasvavasta lasten ja nuorten pahoinvoinnista. Tämä pahoinvoinnin viesti tulee vastaamme päivähoidosta, peruskouluista, toisen asteen kouluista, perheneuvoloista ja lastensuojelusta. Tähän huutoon haluamme vastata.

Perheisin kannattaa panostaa. Ennaltaehkäisevä perheen hyvinvoinnin tukeminen on ehdottomasti edullisin ja tehokkain tapa rakentaa menestyvää yhteiskuntaa pitkälle tulevaisuuteen. Meidän on päästävä irti vaalikausittaisesta ajattelusta kohti pitkän tähtäimen hyvinvoinnin rakentamista ja siihen tarvitaan hyvää perhepolitiikkaa, jossa perheen arvo hyvinvoinnin tuottajana tunnustetaan. Hyvinvointia luodaan ennen kaikkea perheissä ja ihmisen luontaisissa lähiyhteisöissä. Perheen keskeinen merkitys hyvinvoinnin tuottamisessa tulee olla luettavissa jokaisen valtuuston strategioissa ja hallituksen ohjelmissa.

Kirjoitamme ohjelmaamme taloudellisen korkeasuhdanteen aikana. Samalla kun maamme tavoitteena tulee olla velkaantumisen vähentäminen ja taloudellinen vastuullisuus, meillä on pitkästä ajasta mahdollisuus suunnata lisäresursseja sinne, missä niitä eniten tarvitaan. Kristillisdemokraatit haluavat suunnata nämä lisäresurssit kannustavamman perusturvan rakentamiseen, lapsiperheiden taloudellisen tilanteen helpottamiseen sekä varhaiskasvatukseen ja koulutuksen resurssien parantamiseen - ikäihmisiä unohtamatta. Talouden tiukkojen aikojen säästötalkoiden maksumiehiä ovat olleet lapsiperheet. Nyt suunnan tulee muuttua. Meillä on rohkeutta rakentaa tulevaisuutta.

Suomi on sadassa vuodessa kehittynyt sisällissodan jakamasta ja nälänhädän koettelemasta maasta maailman vakaimmaksi ja onnellisimmaksi yhteiskunnaksi. Meillä on monta syytä olla kiitollisia; ja samalla pyrkiä kristillisdemokraattien rakentamaan yhä parempaa Suomea lapsille, nuorille ja perheille. Rakennetaan yhdessä parempaa huomista!

Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä 24.5.2018